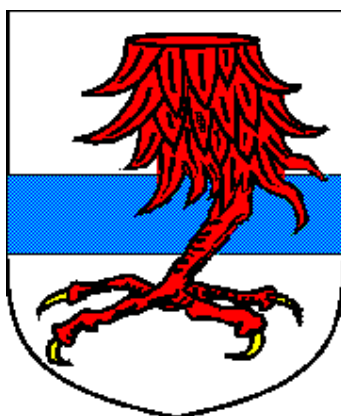

STOWARZYSZENIE ROZWOJU REGIONALNEGO POMERANIA
INSTYTUT ROZWOJU REGIONALNEGO

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY DOBRZANY
NA LATA 2005 – 2007, 2014

Grudzień 2004

SPIS TREŚCI

1. OBSZAR I CZAS REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO	3
2. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA NA OBSZARZE OBJĘTYM WDRAŻANIEM PLANU	3
2.1. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	5
2.2. TURYSTYKA	8
2.3. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE	10
2.3.1. Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego	10
2.3.2. Infrastruktura techniczna	13
2.3.3. Własność nieruchomości	18
2.3.4. Stan obiektów dziedzictwa kulturowego	18
2.3.5. Identyfikacja problemów	21
2.4. GOSPODARKA	23
2.4.1. Rolnictwo	24
2.4.2. Działalność produkcyjna i obsługa rolnictwa	27
2.4.3. Handel i usługi	28
2.4.4. Leśnictwo i gospodarka rybacka	29
2.4.5. Identyfikacja problemów	30
2.5. SFERA SPOŁECZNA	30
2.5.1. Demografia	30
2.5.2. Zatrudnienie i bezrobocie	32
2.5.3. Warunki i jakość życia mieszkańców	34
3. ZADANIA POLEGAJĄCE NA POPRAWIE SYTUACJI NA DANYM OBSZARZE	38
3.1. ZMIANY W STRUKTURZE GOSPODARCZEJ OBSZARU	38
3.2. ROZWÓJ SYSTEMU KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY	40
3.3. POPRAWA STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO	41
3.4. POPRAWA STANU ŚRODOWISKA KULTUROWEGO	47
4. REALIZACJA ZADAŃ I PROJEKTÓW	49
5. POWIĄZANIE PROJEKTÓW Z INNYMI DZIAŁANAMI REALIZOWANYMI W REGIONIE	54
6. OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ PLANU ROZWOJU LOKALNEGO	55
7. PLAN FINANSOWY NA LATA 2005-2007	57
8. SYSTEM WDRAŻANIA PLANU ROZWOJU LOKALNEGO	59
9. SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ	61
9.1. SPOSOBY MONITOROWANIA PLANU ROZWOJU LOKALNEGO	61
9.2. SPOSOBY OCENY PLANU ROZWOJU LOKALNEGO	62
9.3. PUBLIC RELATIONS PLANU ROZWOJU LOKALNEGO	62
10. ZAŁĄCZNIKI	64
10.1. RAPORT MONITORINGOWY Z REALIZACJI PROJEKTU	64
10.2. RAPORT OCENY REALIZACJI PROJEKTU	66

1. OBSZAR I CZAS REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

Obszarem realizacji Planu Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy Dobrzany będzie gmina miejsko-wiejska Dobrzany. Plan rozwoju lokalnego obejmuje lata 2005 – 2014, z uwzględnieniem podziału na dwa okresy: lata 2005 – 2007 oraz lata 2008 – 2014.

2. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA NA OBSZARZE OBJĘTYM WDRAŻANIEM PLANU

Gmina Dobrzany jest położona w południowo-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego. Od północy graniczy z gminą Chociwel, od północnego wschodu z gminą Ińsko. Na wschód od Dobrzan znajduje się gmina Kalisz Pomorski, leżąca już w sąsiednim powiecie drawskim. Gmina Recz, leżąca w powiecie choszczeńskim, graniczy z Dobrzanami od południowego wschodu. Od południa gmina graniczy z gminą Suchań, a od zachodu z gminą Marianowo.

Gmina Dobrzany położona jest na południowym skraju Wyżyny Ińskiej, na Pojezierzu Ińskim, nad rzeką Pęczinką. Znaczną część obszaru gminy zajmują tereny, wchodzące w skład Ińskiego Parku Krajobrazowego, pozostała część stanowi otulinę tego Parku.

Gmina Dobrzany jest gminą miejsko-wiejską. Zajmuje powierzchnię 135.12 km² co stanowi 8.89% powierzchni powiatu stargardzkiego. Siedzibą władz Gminy jest miasto Dobrzany będące największym skupiskiem ludności w gminie. Miasto położone na południowym skraju Wyżyny Ińskiej nad rzeką Pęczinką i północnym końcem Jeziora Szadzkiego

Prawa miejskie Dobrzany uzyskały w 1336 jako miasto Jakobshagen. Wcześniej, bo w IX - XII w. były tu dwa grody słowiańskie i zespół osad przygodowych, wchodzących w skład ziemi szadzkiej. W latach 1368-1459 miasto znajdowało się w granicach księstwa słupskiego, a w 1653 przeszło pod panowanie elektora brandenburskiego. Istotnym wydarzeniem w historii miasta był wielki pożar miasta w 1782. W roku 1945 w czasie walk wyzwoleniczych miasto zostało zniszczone w 60%. Po wojnie miasto przeszło we władanie polskie i uzyskało nazwę Dobrzany, a w 1973 zmniejszono jego zasięg administracyjny.

Teren gminy obejmuje w swych granicach administracyjnych 16 pozostałych miejscowości w tym 13 wsi sołeckich. Miejscowości te wraz z liczbą zamieszkującej je ludności przedstawia poniższa tabela.

Lp.	Nazwa miejscowości	Liczba ludności
1.	Biała	238
2.	Błotno	239
3.	Bytowo	238
4.	Dolice	61
5.	Grabnica	40
6.	Kępno	120
7.	Kozy	422
8.	Krzemień	172
9.	Mosina	45
10.	Lutkowo	241
11.	Odargowo	230
12.	Ognica	254
13.	Sierakowo	90
14.	Szadzko	425
Razem		2785

Zródło: Opracowanie własne rok 2004

Strukturę ludności gminy Dobrzany z podziałem według miejsca zamieszkania (miasto lub wieś) oraz grupy wiekowej przedstawia poniższe zestawienie. Dane opisują stan na miesiąc lipiec 2004 roku

Miejsce zamieszkania	Liczba ludności
masto	2581
gmina	2785
RAZEM	5366

Zródło: Opracowanie własne rok 2004

Grupa wiekowa	Liczba ludności
0-17 lat	1292
18-64 lat	3202
powyżej 65 lat	872
RAZEM	5366

Zródło: Opracowanie własne

Ludność gminy Dobrzany stanowi 4.29% ludności powiatu w tym w mieście mieszka 48.0 %, a zaludnienie wynosi 39 mieszk./km².

2.1. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Rzeźba terenu

Pod względem regionalizacji fizyczno-geograficznej gmina Dobrzany należy do dwóch mezoregionów: Pojezierza Ińskiego (północno-wschodnia część gminy) oraz Równiny Nowogardzkiej (południowo- zachodnia część gminy). Oba mezoregiony są częścią Pobrzeża Szczecińskiego.

Obszar gminy Dobrzany charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu. Wyróżnić można dwie zasadnicze jednostki morfologiczne:

- wzniesienia moreny czołowej we wschodniej części gminy
- wysoczyzna moreny dennej w zachodniej części gminy

Hydrografia

Wody na terenie gminy zajmują 4.6% powierzchni. Obszar gminy w całości należy do zlewni Iny, a trzy główne rzeki przepływające przez teren gminy to Ina, Pęczynka i Krępa. Sieć rzeczna ma układ pasowy, równoleżnikowy, w którym dominuje odprowadzanie wód w kierunku zachodnim. W granicach tej sieci możemy wyróżnić zlewnie cząstkowe:

- zlewnia Iny między jeziorem Krzemień a Suliborzem
- zlewnia Dołżnicy
- zlewnia Krępy
- zlewnia Pęczynki
- zlewnia Reczycy

Na obszarze gminy znajduje się również 7 zbiorników wodnych. Są to jeziora: Krzemień, Błotno I, Błotno II, Szadzkie, Bytowo, Dolice, Grzybieniowe Jezioro. Największym i najciekawszym ze względu na wnętrze krajobrazowe jest jezioro Krzemień zajmujące powierzchnię 233.35 ha. Poza tym na terenie gminy znajdują się 4 kompleksy stawów rybnych.

Wody podziemne występują na terenie gminy w trzech poziomach:

- poziom związany z obniżeniami utworów trzeciorzędowych (rejon Lutkowa)
- warstwa wodonośna poniżej glin zlodowacenia bałtyckiego (na całym obszarze)
- poziom związany z fluwiogłacjalami Vistulianu i Holocenu (doliny Iny, Krępy, Pęczynki)

Budowa geologiczna

Fundamentem geologicznym gminy Dobrzany jest wschodni skraj Niecki Szczecińskiej. Na powierzchni znajdują się twory czwartorzędu, o różnej miąższości, przeważnie zawartej w granicach 60-100 m. Podłoże czwartorzędu na obszarze gminy stanowią iłowce i mułowce oligoceńskie. Utwory czwartorzędowe na powierzchni wykazują skomplikowaną budowę geologiczną pod względem strukturalnym i litologicznym.

Teren gminy Dobrzany to głównie wysoczyzny morenowe zbudowane na powierzchni z gliny zwałowej niekiedy przykrytej niezbyt grubą warstwą utworów żwirowo-kamienistych. Miąższość samej gliny jest dość znaczna i dochodzi do około 20-30, a w niektórych przypadkach nawet 40 metrów. W okolicach miejscowości Krzemień i Okole (północno-wschodnia część gminy) wysoczyzna ma charakter pagórkowaty, a na powierzchni dominują utwory piaszczysto-żwirowe kemów o miąższości dochodzącej do kilkunastu metrów. Wyrazistym elementem rzeźby gminy są również wały ozów, zbudowane z utworów żwirowych i żwirowo-piaszczystych.

Surowce mineralne

W obrębie gminy Dobrzany znajdują się opisane i udokumentowane złoża kruszywa naturalnego. W chwili obecnej na terenie gminy nie wydobywa się kruszywa na skalę przemysłową. W przeszłości istniało kilka złóż, jednak na dzień dzisiejszy wydobycie ogranicza się do zaspokajania lokalnych potrzeb gospodarczych. Na dawnych wyrobiskach odbywa się obecnie niekontrolowana, lecz przeważnie niewielka eksploatacja żwirów i gruboziarnistych piasków.

Poza kruszywem naturalnym do zasobów mineralnych gminy możemy zaliczyć złoża torfów znajdujące się w:

- dolinie Krępy
- dolinie Pęczinki
- rynnie jeziora Bytowo
- rynnie jeziora Błotno
- rynnie jeziora Szadzko
- rynnie jeziora Krzemień

Surowcami, które również znajdziemy na terenie gminy jest kreda łąkowa występująca w dolinie Krępy oraz kreda jeziorna w rynnie jezior Bytowo i Błotno.

Gleby

Teren gminy należy do młodych z geologicznego punktu widzenia. Na glinach i piaskach naglinowych wysoczyzn morenowych występują gleby płowe i rdzawe klas IVa oraz IVb. Na obszarze znajdującym się w południowo-zachodniej części gminy dominują gleby bielcowe klas V i VI. W dolinach rzecznych występują silnie nawilgocone gleby hydromorficzne i mady.

W gminie występują niewielkie obszary zagrożone erozją wodną. Należą do nich między innymi nie zalesione krawędzie rynien rzek oraz zbocza o nachyleniu większym niż 5%. Większość z tych terenów powinna być przeznaczona pod zalesienie, co skutecznie zapobiegnie procesom erozyjnym i uchroni krajobraz od nieodwracalnych zmian.

Klimat

Pod względem klimatycznym obszar gminy Dobrzany zaliczany jest do typu klimatu pojeziernego z wpływem bałtyckim. Gmina należy do krainy klimatycznej Gryficko-Nowogardzkiej. Klimat tej krainy stanowi przejście od cieplejszego klimatu nadmorskiego do bardziej chłodnego i obfitszego w opady klimatu Pojezierza i jest on bardziej surowy niż na Nizinie Szczecińskiej. Średnia roczna temperatura waha się w granicach 6.5-7.0 °C. Dni gorących jest w gminie od 15 do 20. Zima trwa 60-80 dni w tym z pokrywą śniegową 40-45 dni. Średnia roczna opadów waha się pomiędzy 550 a 625 mm, a w okresie letnim wynosi od 180 do 190 mm . Okres wegetacyjny trwa tu do 210 dni. Zmienność przestrzenna topoklimatów na terenie gminy jest duża i zależy od rzeźby terenu i pokrycia roślinnością.

Fauna

Na terenie gminy stwierdzono występowanie co najmniej 3 gatunków bezkręgowców i 6 gatunków kręgowców z Europejskiej Czerwonej Listy Zwierząt oraz 13 gatunków bezkręgowców i 17 kręgowców z Polskiej Czerwonej Listy Zwierząt. Wpływają na to liczne czynniki zapewniające dobre warunki bytowe dla zwierząt m. in.:

- bogactwo siedlisk podmokłych
- zróżnicowana rzeźba terenu
- liczne lasy i jeziora
- stosunkowo mały udział gruntów przeznaczonych pod infrastrukturę techniczno – przemysłową

Powyższe argumenty świadczą o bardzo wysokiej wartości biocenotycznej obszaru.

Flora (w tym kompleksy leśne)

Użytki rolne w gminie Dobrzany zajmują 62% powierzchni, a 23,84% terenu zajmują lasy i zadrzewienia występujące zazwyczaj w postaci dużych, zwartych kompleksów. Występują głównie we wschodniej części gminy. Reprezentują różne typy siedliskowe i podzielone są na wiele mniejszych i nierównomiernie rozmieszczonych kompleksów leśnych. Wśród roślinności naturalnej dominują siedliska żyznych lasów bukowych. We wschodniej i środkowej części gminy potencjalnie panującym zespołem jest żyzna buczyna niżowa. Jedynie w części zachodniej i południowo-zachodniej potencjalnie panującym zespołem są grądy subatlantyckie bukowo-dębowo-grabowe. Roślinność w gminie Dobrzany charakteryzuje ponadto dość liczna grupa roślin wodnych i torfowiskowych. Są wśród nich gatunki rzadkie, chronione i o ograniczonym zasięgu.

2.2. TURYSTYKA

Za główne formy turystyki rozwijane na terenie gminy można uznać turystykę krajoznawczą i wędrowną. Jest to spowodowane między innymi słabą infrastrukturą. Obecnie na terenie gminy znajduje się tylko 1 obiekt turystyczny ze 129 miejscami noclegowymi. Wyklucza to dłuższy pobyt dla większej ilości turystów. Należy zaznaczyć, że przez teren gminy przebiegają dwie ścieżki rowerowe: jedna regionalna i jedna międzynarodowa „Trasa Tysiąca Jezior” – biegnąca z terenu Niemiec przez całe Pojezierze Drawskie.

W ostatnich latach dość aktywnie rozwija się agroturystyka, dla której istnieją w gminie doskonałe warunki. Ekologicznie czyste tereny, malownicze krajobrazy oraz istniejąca infrastruktura gospodarstw rolnych to podstawa do dalszego szybkiego rozwoju tej gałęzi turystyki, a takie właśnie atrybuty posiada gmina Dobrzany. Przejawia się to wzrostem ilości gospodarstw agroturystycznych oraz ogólną poprawą infrastruktury i bazy turystycznej w gminie. Jeszcze kilka lat temu na terenie gminy istniały dwa gospodarstwa tego typu, na dzień dzisiejszy jest ich siedem. Jest to dowód na atrakcyjność tej formy wypoczynku oraz, co najważniejsze, dowód na istniejący popyt.

Oznakowane szlaki turystyczne ułatwiają dotarcie do najciekawszych malowniczych miejsc. Przez gminę przebiegają dwa szlaki turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym.

- „Szlak Hetmana Stefana Czarnieckiego” - znakowany kolorem czerwonym (140 km - Stargard - Dobrzany - Drawno - Krzyż, z czego na terenie gminy Dobrzany 16,5 km) prowadzi przez Odargowo i Szadzko do Dobrzan i dalej w kierunku Bytowa do Pojezierza Drawskiego, po drodze zabytki, oraz liczne pomniki i rezerваты przyrody,

- „Szlak Wzniesieniami Moren Czołowych” - znakowany kolorem zielonym (73,6 km z czego na terenie gminy Dobrzany - 15 km) prowadzi z Ińska przez Okole do Dobrzan przez Szadzko i dalej przez Ognicę po drodze liczne malowniczo położone jeziora oraz rezerwaty i pomniki przyrody.

Inne formy turystyki mają znaczenie marginalne co może się zmienić w efekcie dalszej poprawy infrastruktury i stworzeniu programu rozwoju turystyki na terenie gminy. Program taki pomoże skoordynować działania w tej gałęzi gospodarki oraz przyczyni się do likwidacji niektórych negatywnych zjawisk społecznych jak np. bezrobocie.

Bazę noclegową z uwzględnieniem specyfiki ośrodka przedstawia poniższa tabela.

Miejscowość	Rodzaj ośrodka	Ilość miejsc	Istniejąca infrastruktura
Krzemień	gospodarstwo agroturystyczne u Państwa Miziołek	9	Blisko jeziora, możliwość uprawiania sportów wodnych, wędkowania,
	gospodarstwo agroturystyczne u Pani Janiny Chojnackiej,	5	Bezpośrednie zejście do jeziora Krzemień, możliwość uprawiania sportów wodnych, wędkowania,
	Ośrodek wypoczynkowy nad jeziorem Krzemień	114 + 50 na polu namiotowym	Kort tenisowy, stołówka, siłownia, mała sala konferencyjna, sala kominkowa, kawiarnia
	Pole namiotowe	20	
Okole	Gospodarstwo agroturystyczne u Państwa Cicheckich	6 + 5 miejsc na namioty	Zalesiony teren, dom nad jeziorem, pole biwakowe, możliwość grzybobrania, wędkowania, atrakcyjna trasa na wycieczki rowerowe oraz piesze
Biała	Gospodarstwo agroturystyczne u Państwa Gaczkowskich	4	Gospodarstwo ekologiczne, biodynamiczne, własne produkty, w tym zioła
Dolice	Gospodarstwo agroturystyczne u Państwa Lipskich	9	Gospodarstwo hodowlane, "szkoła przetrwania " - czynne cały rok.
Dobrzany	Gospodarstwo agroturystyczne u Państwa Skupin	3	<i>Noclegi</i>
Ognica	Gospodarstwo agroturystyczne u Państwa Radożyckich "Tergieniówka"	11	Apartamenty, betonowy kort tenisowy, boisko do koszykówki, siatkówki, kometki oraz plac zabaw dla dzieci. Możliwość zwiedzania okolicy bryczką. Czynne cały rok.
	Pensjonat „GRANIT”	Apartament + 12 pokoi	Łazienki w pokojach, bar z kominkiem, stołówka

Sierakowo	Gospodarstwo agroturystyczne Państwa Łabuń "Bocianówka"	12	Położone wśród lasów w pobliżu jeziora Sierakowo, do dyspozycji 2 apartamenty. Możliwość grzybobrania, wędkowania, dla myśliwych tereny łowieckie. Czynne od kwietnia do września.
	Pole namiotowe	-	nie strzeżone, nad jeziorem Sierakowo, w pobliżu ścieżki przyrodniczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji UMiG Dobrzany

2.3. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

2.3.1. Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego

Istniejące obszary i obiekty chronione

W gminie Dobrzany do chronionych prawem powierzchniowych form ochrony należą:

- a) Iński Park Krajobrazowy
- b) Użytek ekologiczny „Bagno Ciszewo”
- c) Strefy ochronne dla zwierząt ustanowione prawnie

Iński Park Krajobrazowy został utworzony decyzją Wojewódzkiej Rady Narodowej w Szczecinie w dniu 4 listopada 1981 roku.

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzany” zakłada utrzymanie i odtwarzanie krajobrazu zbliżonego do naturalnego, wzrost powierzchni i funkcji lasów ochronnych, prowadzenie działalności gospodarczej w sposób minimalizujący oddziaływanie na środowisko oraz wszelkie działania mające na celu zachowanie i poprawę stanu środowiska naturalnego na terenie parku. Podobne założenia obowiązują dla strefy będącej otuliną Ińskiego Parku Krajobrazowego.

Szczegółowe zasady zagospodarowania terenu parku określa plan ochrony Ińskiego Parku Krajobrazowego zatwierdzony rozporządzeniem nr 3/92 Wojewody Szczecińskiego z dnia 9 marca 1992 r. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody ustalenia zawarte w planie ochrony są wiążące dla miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego i decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Powołanie użytku ekologicznego „Bagno Ciszewo” umożliwia zachowanie cennych fragmentów przyrody występujących na tym niewielkim, bo 28 hektarowym zbiorniku

wodnym. Bytuje tam wiele cennych gatunków ptaków wodnych. Ustanowione wskazania konserwatorskie i planistyczne w stosunku do tego obiektu to:

- zakaz zmian stosunków wodnych
- zakaz zabudowy i grodzenia
- zakaz wnoszenia urządzeń łowieckich
- zakaz lokalizacji napowietrznych linii elektrycznych i telefonicznych

Poza użytkowaniem ekologicznym „Bagno Ciszewo” oraz Ińskim Parkiem Krajobrazowym w obrębie gminy Dobrzany znajdują się również strefy ochronne dla zwierząt ustanowione prawnie. Należą do nich strefy orlika krzykliwego, bociana czarnego i kani rudej

Obiekty i obszary proponowane do ochrony

W gminie Dobrzany w chwili obecnej nie ma żadnych obiektów oficjalnie zgłoszonych do objęcia ochroną prawną jako parki krajobrazowe, użytki ekologiczne, rezerwaty przyrody lub też pomniki przyrody. Niemniej jednak inwentaryzacja przyrodnicza gminy wskazuje szereg obszarów wymagających prawnej ochrony ze względu na ich znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej.

Postuluje się utworzenie 3 rezerwatów przyrody;

- „Perłówkowa buczyna” – 54 ha lasu w północno-wschodniej części gminy koło wsi Kozy
- „Kutkowo” – 9 ha leśnego torfowiska w granicach Ińskiego Parku Krajobrazowego
- „Grzybieniewe Jezioro” – 10 ha zbiornika wodnego i torfowiska w otulinie Ińskiego Parku Krajobrazowego

ponadto 2 użytków ekologicznych;

- „Grabnica” – 16 ha podmokłych łąk w granicach Ińskiego Parku Krajobrazowego
- „Bosia” – 9 ha pól i łąk w otulinie Ińskiego Parku Krajobrazowego

a także utworzenia 5 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych:

- „Reczyca” – 73 ha podmokłego lasu w otulinie Ińskiego Parku Krajobrazowego
- „Łąki koło Kępna” – 430 ha łąk na terenie zachodniej części gminy Dobrzany (cały kompleks 656 ha)
- „Jaźwicowa Góra” – 482 ha pól i łąk na południowy-wschód od wsi Krzemień
- „Dolina Iny i Pęczynki” – 328 ha lasów, pól i łąk w dolinie rzeki Pęczynki
- „Bagno Kościelne” – 47 ha lasu, leśnych bagien i mokradeł oraz małe śródlądne jezioro w granicach Ińskiego Parku Krajobrazowego

Na terenie gminy Dobrzany nie występują pomniki przyrody wpisane przez Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody do rejestru obiektów chronionych. Waloryzacja Przyrodnicza Gminy Dobrzany opracowana w 1999 roku proponuje obiekty, które powinny zostać uznane za pomniki przyrody i być objęte ochroną konserwatorską. Wśród nich znajduje się 15 okazów drzew, 8 alei i 2 gładzowiska.

Ochrona i kształtowanie środowiska naturalnego

Obiekty i obszary o unikatowej wartości dla środowiska przyrodniczego na terenie gminy są objęte ochroną prawną bądź też postuluje się objęcie ich taką ochroną. Akty prawne regulujące tą ochronę, w tym Rozporządzenie nr 6/98 z dnia 17 lipca 1998 r. Wojewody Szczecińskiego w sprawie Ińskiego Parku Krajobrazowego oraz ustalenia planu ochrony Ińskiego Parku Krajobrazowego zatwierdzone Rozporządzeniem nr 3/92 z dnia 9 marca 1992r. Wojewody Szczecińskiego, są priorytetowe w stosunku do pozostałych działań na terenach chronionych. Oznacza to, że wszelkie decyzje w sprawie zagospodarowania terenów objętych ochroną są podrzędne w stosunku do wymienionych aktów prawnych i muszą być zgodne z zawartymi w rozporządzenia uregulowaniami.

Wymienione powyżej dokumenty zakładają między innymi:

- Ograniczenie inwestycji przecinających korytarze ekologiczne
- Powołanie sieci obszarów chronionych ESOCH
- Uwzględnienie kwestii istnienia Ińskiego Parku Krajobrazowego przy konstruowaniu planów zagospodarowania przestrzennego
- Zakazanie inwestycji na obszarach porośniętych przez roślinność oczyszczającą środowisko naturalne
- Nakaz zachowania w stanie naturalnym obszarów objętych ochroną prawną
- Lokalizowanie zabudowy tylko w obrębie istniejących jednostek osiedleńczych
- Dopuszczenie do budowy tylko obiektów zharmonizowanych z tradycjami kulturowymi tego regionu
- Szczegółowe wskazania dla innych form użytkowania terenu takich jak gospodarka wodna, rolna, leśna, łowiecka, wędkarska i turystyczna.

2.3.2. Infrastruktura techniczna

Zaopatrzenie w wodę

Aktualnie zapotrzebowanie na wodę w 95% procentach pokrywane jest ze zbiorczych lokalnych systemów zaopatrzenia czyli wodociągów wiejskich, zbudowanych na bazie lokalnych ujęć wody oraz stacji uzdatniania wody. Pozostałe 5% populacji zaopatrywane jest z indywidualnych ujęć (studni kopanych) zlokalizowanych na terenach prywatnych posesji.

Na obszarze gminy istnieje 5 wodociągów zbiorowych. Zlokalizowane są w miejscowościach: Biała, Kozy, Lutkowo, Ognica, Szadzko. Pozbawione wodociągów są Kolonia Błotno, Grabnica i Dolice. Wydajność istniejących ujęć jest wystarczająca zarówno dla obecnych jak i przyszłych potrzeb mieszkańców gminy.

Spośród wymienionych ujęć tylko dwa mają ustaloną poprzez próbne pompowanie wydajność, są to ujęcia w Białej (27,0 m³/h) i Kozach (86,0 m³/h). Pozostałe ujęcia nie były badane pod względem wydajności i brak na ten temat wiarygodnych danych. Poza wymienionymi na terenie gminy istnieją:

- ujęcie (120 m³/h) i stacja wodociągowa na terenie nieczynnej mleczarni
- ujęcie (120 m³/h) i stacja wodociągowa na terenie nieczynnego POM-u

Gospodarka ściekowa

Na terenie gminy funkcjonuje jedna oczyszczalnia ścieków obsługująca w chwili obecnej skanalizowaną część miasta Dobrzany. Oczyszczalnia funkcjonuje od września 1996 roku, a jej nominalna przepustowość wynosi 1700 m³/d. W skład urządzeń składających się na system oczyszczania ścieków w oczyszczalni wchodzi:

- piaskownik
- komory mieszania
- osadnik wstępny
- komory nitrifikacji i denitryfikacji
- osadnik wtórny

Miasto Dobrzany w większości jest skanalizowane. Wszystkie miejscowości za wyjątkiem wsi Kozy (oczyszczalnia przy blokach) nie posiadają oczyszczalni ścieków w związku z czym gminna gospodarka wodno-ściekowa wymaga znacznych inwestycji.

Oprócz wszystkich ścieków z terenu całej gminy oczyszczalnia jest w stanie przyjąć około 650 m³/d ścieków z sąsiednich gmin. Niskie stężenia zanieczyszczeń w ściekach surowych oraz sporadycznie występujące wpływy znacznie przekraczające nominalnie

występujące wielkości wskazują, że do kanalizacji przedostają się duże ilości wód infiltracyjnych oraz wód opadowych (sieć ogólnospławna). Aby temu zapobiec należy skanalizować teren gminy oraz dokończyć kanalizację samych Dobrzan.

Gospodarka odpadami stałymi

Aktualnie gmina nie dysponuje własnym składowiskiem, a odpady wywożone są na wysypiska w sąsiednich gminach przez Zakład Ochrony Środowiska w Dobrzanach. Nie planuje się budowy własnego wysypiska z powodu ekonomicznej nieopłacalności takiej inwestycji. Planuje się wspólne inwestowanie z sąsiednimi gminami. *(dalej skreślone)*

Zaopatrzenie w energię elektryczną

„Zapotrzebowanie na energię elektryczną w gminie Dobrzany pokrywane jest z linii napowietrznych magistralnych 15kV oraz linii 15kV zasilających stacje transformatorowe w poszczególnych miejscowościach. Sieć 15kV wykonana została jako linie napowietrzne zamontowane na słupach żelbetonowych. W każdej z miejscowości znajdują się linie napowietrzne 0,4kV. Sporadycznie, bo tylko w miejscowości Dobrzany występują linie kablowe 15kV i 0,4kV. Przyłącza do budynków wykonano jako linie napowietrzne, w zależności od potrzeb jedno lub trójfazowe. Stacje transformatorowe (nr 3638 i 3738) posiadają zasilanie kablowe. Generalnie oświetlenie zewnętrzne w miejscowościach wykonane jest na słupach linii napowietrznej.”¹ Teren gminy Dobrzany zasilany jest w energię elektryczną z Głównego Punktu Zasilania w Goleniowie, a wszystkie urządzenia zarządzane są przez Rejon Energetyczny w Goleniowie. Można stwierdzić, że gmina jest dobrze zaopatrzona w energię elektryczną.

Gazyfikacja

Problemem na terenie gminy jest brak sieci gazowej. Używanie i dystrybucja gazu do celów gospodarczych odbywa się tylko w butlach. Opracowane w 1996 roku Studium Programowe Możliwości Rozwoju Przestrzennego Województwa oraz koncepcja programowa gazyfikacji gmin stało się nieaktualne, a realizacja budowy gazociągu oraz gazyfikacji gminy może być uwarunkowana ukończeniem budowy gazociągu wysokiego ciśnienia Stargard Szczeciński – Recz przewidzianej na lata 2001-2005 *lub prowadzonej gazyfikacji z gminy Ińsko przez firmę „Petrico” Karlino w latach 2006-2007.*

---

¹ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzany s.55

Telefonizacja

Sieć telefoniczna obejmuje swoim zasięgiem wszystkie miejscowości gminy. Poprowadzone są linie napowietrzne na słupach żelbetowych (częściowo są to słupy sieci energetycznej 0,4kV), a część sieci jest poprowadzona w ziemi. Nie wszyscy mieszkańcy mają przyłączony telefon w miejscu zamieszkania jednak każdy z nich ma *możliwość podłączenia go do swego mieszkania*.

Ciepłownictwo

Gospodarka cieplna na terenie gminy opiera się na kotłowniach lokalnych i indywidualnych źródłach ciepła opalanych paliwem stałym (węgiel, drewno). Istniejące źródła ciepła zaspokajają potrzeby poszczególnych odbiorców, jedynie stan techniczny tych obiektów w większości nie odpowiada obowiązującym normom, a ich niska sprawność, wysoki poziom emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego czy wysokie koszty eksploatacji, sprawiają, że stają się one nieekonomiczne. Zachodzi konieczność modernizacji istniejących źródeł ciepła oraz racjonalizacji wykorzystania energii i ochrony powietrza atmosferycznego zanieczyszczanego przez przestarzałe systemy grzewcze. Można to osiągnąć poprzez modernizację kotłów, montaż urządzeń odsiarczających na kominach kotłowni, wymianę rur w sieciach zewnętrznych na rury preizolowane. Poza modernizacją samych sieci grzewczych nie można zapominać o dostosowaniu pozostałej infrastruktury do obowiązujących standardów. Należy przeprowadzić termoizolację budynków, wymienić nieszczelną stolarkę okienną, zamontować liczniki ciepła oraz wodomierzy na ciepłą wodę, zaworów termostatycznych grzejnikowych oraz szeroko pojęte automatyki grzewczej.

Komunikacja

Informacje ogólne

System komunikacji na terenie gminy Dobrzany jest typowy dla gmin wiejsko-miejskich podobnej wielkości położonych w znacznej odległości od większych aglomeracji. Najbliższe, większe miasto, Stargard Szczeciński, jest położone w odległości 30 kilometrów od miasta Dobrzany. Szczegółowe zestawienie miast istotnych z punktu widzenia atrakcyjności gospodarczej wraz z dzielącą je odległością przedstawia poniższa tabela:

Nazwa miejscowości	Odległość
Stargard Szczeciński	30 km
Szczecin	76 km
Warszawa	500 km
Berlin	240 km

Zródło: www.dobrzany.internet.pl

Najbliższe gminie przejście graniczne znajduje się na granicy polsko-niemieckiej i jest to przejście Kołbaskowo/Pommelen leżące w odległości 85 km od Dobrzan. Najbliższym portem lotniczym jest port w Goleniowie oddalony o 76 km, a najbliższe połączenie z kanałami żeglugowymi stanowi port w Szczecinie.

Drogownictwo

Komunikacja z gminą jest zapewniana głównie przez system dróg kołowych. Na strukturę tych dróg składają się drogi powiatowe oraz jedna droga wojewódzka. Dróg powiatowych na terenie gminy znajduje się 21. Drogą wojewódzką jest droga nr 151 biegnąca na odcinku Recz - Świdwin, a jej najistotniejszym z punktu widzenia gminy odcinkiem jest odcinek Węgorzyno – Ińsko - Recz. W Węgorzynie droga ta łączy się z drogą krajową nr 20 biegnącą na trasie Stargard Szczeciński - Drawsko Pomorskie - Szczecinek - Bytów - Kościerzyna - Żukowo – Gdynia, natomiast w Reczu dochodzi do drogi krajowej nr 10 biegnącej na odcinku Lubieszyn (Granica Państwa PL-D) - Szczecin - Piła - Bydgoszcz - Fordon - Toruń - Drobin – Płońsk. Droga krajowa 151 jest najlepszym połączeniem gminy z krajowym systemem drogowym. Droga ta ma nawierzchnię bitumiczną szerokości 6.0 metrów, a jej stan można uznać za dość dobry.

Kolejnictwo

Na stan sieci kolejowej w gminie Dobrzany składa się przede wszystkim niezelektryfikowana jednotorowa linia kolejowa relacji Stargard Szczeciński – Piła. Stacja kolejowa znajduje się w oddalonej o 5 km od Dobrzan miejscowości Ognica. Na infrastrukturę kolejową w gminie składają się również nieczynne linie:

- wąskotorowa relacji Marianowo – Kozy – Dobrzany
- wąskotorowa relacji Marianowo – Kozy – Ińsko
- normalnotorowa relacji Stargard Szczeciński – Recz

Komunikacja publiczna

Jedyną formą transportu publicznego funkcjonującą w gminie jest komunikacja samochodowa. Do niedawna istniało również połączenie kolejowe za pośrednictwem PKP ze stacji w Ognicy do Stargardu Szczecińskiego oraz Kalisza Pomorskiego. Z dniem 30 czerwca zostało ono zlikwidowane jak wiele innych lokalnych połączeń kolejowych. Powodem likwidacji była trudna sytuacja finansowa PKP oraz nierentowność linii.

Komunikacja publiczna w gminie odbywa się za pośrednictwem PKS Stargard Szczeciński oraz PKS Szczecin, a także przez firmy prywatne. Gmina posiada połączenia do wszystkich miejscowości w obrębie gminy. Główne połączenia za pośrednictwem PKS przedstawia poniższa tabela.*

Stacja początkowa	Przez	Stacja docelowa	Ilość połączeń / doba
STARGARD SZCZECIŃSKI	<i>Marianowo, Dobrzany</i>	BYTOWO	4 połączenia
STARGARD SZCZECIŃSKI	<i>Suchań, Dobrzany</i>	BYTOWO	1 połączenie
STARGARD SZCZECIŃSKI	<i>Marianowo, Dobrzany, Długie</i>	CHOCIWEL	5 połączeń
STARGARD SZCZECIŃSKI	<i>Gogolewo, Marianowo</i>	DOBRZANY	15 połączeń
STARGARD SZCZECIŃSKI	<i>Brudzewice, Suchań, Szadzko</i>	DOBRZANY	1 połączenie
STARGARD SZCZECIŃSKI	<i>Krapiel, Suchań, Szadzko</i>	DOBRZANY	3 połączenia
STARGARD SZCZECIŃSKI	<i>Krapiel, Suchań, Sierakowo</i>	DOBRZANY	2 połączenia
STARGARD SZCZECIŃSKI	<i>Krapiel, Suchań, Wapnicę</i>	DOBRZANY	1 połączenie
STARGARD SZCZECIŃSKI	<i>Marianowo, Dobrzany, Bytowo</i>	IŃSKO	3 połączenia
STARGARD SZCZECIŃSKI	<i>Marianowo, Dobrzany, Ciemnik</i>	IŃSKO	1 połączenie
STARGARD SZCZECIŃSKI	<i>Marianowo, Dobrzany, Długie, Chociwel</i>	IŃSKO	1 połączenie
STARGARD SZCZECIŃSKI	<i>Suchań, Dobrzany</i>	KRZEMIEŃ	1 połączenie
STARGARD SZCZECIŃSKI	<i>Marianowo, Dobrzany, Ińsko, Węgorzyno</i>	ŁOBEZ	1 połączenie
STARGARD SZCZECIŃSKI	<i>Marianowo, Dobrzany</i>	WĘGORZYNO	2 połączenia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rozkładu jazdy PKS Stargard Szczeciński

*) - Wszystkie wyszczególnione połączenia ze Stargardu funkcjonują również jako połączenia powrotne, ta sama ilość połączeń w drugą stronę (2004 r.)

2.3.3. Własność nieruchomości

Łączny obszar gminy Dobrzany wynosi 135 km². Większa część gruntów zajmują użytki rolne, jest to 62,19% powierzchni gminy. Znaczną część obejmują swoim zasięgiem lasy i drzewa (około 24%), pozostałe grunty to wody otwarte, tereny trwale zainwestowane oraz zajęte pod infrastrukturę komunikacyjną i zabudowę. Szczegółowo ich procentowy udział w całkowitym areale oraz powierzchnię przedstawia poniższe zestawienie.

Przeznaczenie gruntów	Procentowy udział w całkowitej powierzchni	Wielkości bezwzględne zajmowanej powierzchni
Użytki rolne	62,19%	8429,65 ha
Lasy i zadrzewienia	23,84%	3218,40 ha
Wody otwarte	4,60%	621,00 ha
Komunikacja i zabudowa w tym:	5,03%	679,05 ha
– drogi, kolej	3,42%	-
– zabudowa	1,61%	-
Trwale inwestycje	4,34%	585,90 ha
RAZEM	100,00%	13500,00 ha

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzany”.

Jak wynika z powyższych danych użytki rolne zajmują 62,19% powierzchni gminy. Ich strukturę własności w ujęciu procentowym oraz bezwzględnym przedstawiono poniżej.

Własność gruntów rolnych	Udział procentowy	Powierzchnia gruntów
Skarb Państwa	52,8%	4457 ha
Osoby fizyczne – gospodarstwa indywidualne	38,0%	3204 ha
Państwowe Gospodarstwa Leśne	5,8%	488,9 ha
Pozostałe użytki (użytkowanie wieczyste, użytki nie wchodzące w skład gospodarstw, użytki kościołów i spółdzielni	3,4%	286,1 ha

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzany”.

2.3.4. Stan obiektów dziedzictwa kulturowego

Najważniejszymi elementami historycznego krajobrazu kulturowego gminy są średniowieczne założenia przestrzenne, relikty średniowiecznej architektury obronnej (zamek w Szadzku), zabytkowe kościoły oraz zabudowa ludowa.

Na terenie gminy dominuje zabudowa chłopska, występują również stanowiska archeologiczne, które stanowią integralną część krajobrazu z jego stosunkami wodnymi, budową geomorfologiczną, szatą roślinną i światem zwierzęcym. Należy dążyć do ich zachowania w środowisku, w którym powstały i spełniały niegdyś określone funkcje.

Do najcenniejszych obiektów należą: grodzisko wczesnośredniowieczne w Kozach, grodzisko wczesnośredniowieczne i średniowieczne w Szadzku, zamek średniowieczny, osada ze starożytności, kultury łużyckiej, z okresu wpływów rzymskich również w Szadzku.

Na terenie gminy znajduje się też kilka założeń folwarcznych z XIX wieku. Obecnie wszystkie one są w bardzo złym stanie. Ich układ przestrzenny jest mało czytelny, a istniejące budynki są w znacznej mierze zdewaloryzowane.

Parki dworskie są zaniedbane, a ich kompozycja ulega zacieraniu. Parki stanowią wartościowy element krajobrazu gminy, zarówno jako składnik szaty roślinnej, jak i zasobów kulturowych. Na terenie gminy są dwa zespoły parkowe wpisane do rejestru zabytków jako parki zabytkowe w *Bytowiu i w Mosinie*.

W gminie Dobrzany znajduje się kilka obiektów architektonicznych, unikalnych w skali regionu. Są to przede wszystkim kościoły z położonymi na ich posesjach cmentarzami.

Ochrona środowiska kulturowego

W okresie udokumentowanej historii osadnictwa na terenie gminy Dobrzany nawarstwiły się liczne i zróżnicowane ślady, stanowiące bogate dziedzictwo kulturowe. Sięgające od prehistorii do średniowiecza osadnictwo, znane ze stanowisk archeologicznych, znajdujące się pod ziemią relikty, kościoły, zabytki mają różną tradycję – słowiańską, pomorską, hanzeatycką, szwedzką, francuską i pruską, pogańską i chrześcijańską, katolicką i protestancką, arystokratyczną i plebejską, rolniczą.

Ochrona wartości kulturowych, zarówno rozpoznanych, jak jeszcze nieujawnionych, jest ważnym celem społecznym, realizowanym przez władze samorządowe i służby konserwatorskie. Najwartościowsza część zasobów dóbr kultury znajduje się pod ochroną prawną, wynikającą z ustawy o ochronie dóbr kultury i obejmuje stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków, wiele zabytków nieruchomych, na które składają się pojedyncze obiekty, zespoły obiektów, założenia urbanistyczne i cmentarno-parkowe.

Wartościowe obiekty i obszary, które nie zostały wpisane do rejestru zabytków podlegają ochronie, zgodnie z dotychczasową polityką konserwatorską władz gminy,

w zakresie odpowiednim do charakteru, wartości i stopnia zachowania, poprzez ustalenia w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego.

Ochrona ta obejmuje wiele obiektów architektonicznych oraz układy przestrzenne, zabudowę i zagospodarowanie terenów w granicach stref ochrony dziedzictwa kulturowego.

W planie miejscowym zagwarantowana jest ochrona stanowisk archeologicznych i archeologicznie rozpoznawalnych relikwów historycznego zainwestowania poprzez ustalenie stref ochrony stanowisk archeologicznych.

Przedstawiona tabela to zestawienie najważniejszych zabytków gminy Dobrzany wraz z ich krótkim opisem.

Miejscowość	Zabytek
DOBRZANY	Kościół pod wezwaniem św. Michała Archanioła, wzniesiony w latach 1782 - 1784 według projektu genialnego architekta pomorskiego z pochodzenia Francuza Dawida Gilly. W XIX wieku dobudowano do niego kwadratową wieżę
	Wczesnośredniowieczne (XI - XII w.) grodzisko w zachodniej części miasta
	Wczesnośredniowieczne grodzisko pierścieniowate z podwójnym wałem ziemnym, datowane na IX - X w.
	Szachulcowe domy mieszkalne w centrum miasta z XVII i XIX wieku
	Pomnik przyrody Dąb 600 letni obwód 600 cm, wys. 27 m.
BIAŁA	Późnogotycki kościół z XV wieku pod wezwaniem Matki Boskiej Bolesnej
BYTOWO	Kościół wzniesiony w XVI - XVII wieku pod wezwaniem św. Wojciecha
	Cmentarzisko kurhanowe z okresu wojny łużyckiej
	Ruiny zabytkowego pałacu z XIX wieku wraz z zabytkowym parkiem i rzadkimi okazami drzew
KRZEMIENŃ	Kamienno ceglany kościół z XVI wieku, pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny
DOLICE	Kościół poewangelicki z XIX wieku, po 1945 cerkiew prawosławna
LUTKOWO	Kościół z 1907 roku o neogotyckiej formie architektonicznej wybudowany na miejscu starego z 1490 r
MOSINA	Park podworski, w którym można podziwiać kilka starych dębów o obwodach do 6 metrów, klonów czerwonych, kasztanowców oraz imponujący kokornak wspinający się po ścianie jednego z budynków

ODARGOWO	Kościół pod wezwaniem Przemienienia Pańskiego, późnogotycki z XV - XVI w. z bogato zdobionym szczytem, przebudowany w XIX wieku, z cennym renesansowym wyposażeniem, przeniesionym tu po 1945 roku z kościoła w Szadzku. Dostawioną od zachodu wieżę nakrywa barokowy hełm
	Wczesnośredniowieczne grodzisko owalnicowe
	Szachulcowy dom (chałupa) z XVIII wieku
OGNICA	Kościół pod wezwaniem św. Piotra i Pawła, wzniesiony około 1600 roku z ozdobnym szczytem i renesansowym portalem. W XIX wieku dostawiono wieżę
KĘPNO	Kościół z XIX wieku (neoromanizm) z ryglowaną XVIII wieczną wieżą
SZADZKO	Rozległe grodzisko pierścieniowate z okresu kultury łużyckiej, z doskonale zachowanymi wałami ziemnymi
	Ruiny kamienno – ceglanego kościoła z XV wieku, którego wyposażenie przeniesiono po 1945 roku do kościoła w Odargowie. Wówczas to kościół zaczął popadać w ruinę. Pod kościołem krypta grobowa rodziny Dewitzów - księżęcych administratorów zamku. Przy południowo wschodnim narożniku kościoła rośnie 500 letnia lipa " Św.. Ottona " - pomnik przyrody
	Pozostałość obronnego zamku nad jeziorem z dobrze czytelnymi bastionami, głębokimi fosami i wałami ziemnymi
	Dwór z XIX wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z www.dobrzany.internet.pl

2.3.5. Identyfikacja problemów

Środowisko przyrodnicze gminy Dobrzany można uznać za czyste i dobrze chronione przed ingerencją człowieka w nieodpowiedni sposób. Są jednak miejsca, w których działalność ludzi może stwarzać problemy takie jak zniekształcanie ciekawej geologicznie rzeźby terenu oraz zanieczyszczanie wód podziemnych. Dzieje się to poprzez dziką eksploatację złóż żwirów i piasków znajdujących się w obrębie wałów i pagórków ozowych, będących formami geologicznymi występującymi na terenach ukształtowanych przez lodowiec. Ozy są stosunkowo rzadkimi formami polodowcowymi i urozmaicają monotony krajobraz wysoczyzn morenowych. Formy ozowe zbudowane są z łatwo przepuszczalnych żwirów, zwykle głęboko zakorzenione, stanowiące tzw. okna hydrogeologiczne będące

połączeniem wód powierzchniowych z podglinowymi warstwami wodonośnymi. Eksploatacja złóż żwirów wiąże się z zagrożeniem przenikania różnego rodzaju zanieczyszczeń do głębszych poziomów wodonośnych. Jest to szczególnie groźne jeśli weźmiemy pod uwagę istnienie dzikich wysypisk śmieci na terenie wyrobisk.

W gminie występują pewne zapóźnienia w infrastrukturze technicznej. W niektórych jej dziedzinach konieczne są inwestycje dostosowujące aktualny poziom rozwoju infrastrukturalnego do obowiązujących standardów.

Zaopatrzenie w wodę

Aby gmina była w całości podłączona do sieci wodociągowej należy doprowadzić rurociąg z Kóz do Grabnicy, Dolic i Krzemienia tak by zamknąć zasilanie wodociągu z dwóch stron na terenie gminy (wyrównanie ciśnienia wody, poprawa jej jakości, zaopatrzenie w wodę dziełek i pola namiotowego nad jez. Krzemień). W przyszłości należy ustalić aktualną wydajność ujęć wodnych. Partycypacja gminy w eksploatacji ujęcia wodnego w ośrodku wypoczynkowym dla Sierakowa.

Gospodarka ściekowa

Problemem jest uciążliwość istniejącego systemu oraz jego odstępstwo od obowiązujących standardów. Przydomowe szamba istniejące w większości gospodarstw są uciążliwe z ekologicznego punktu widzenia, ale również biorąc pod uwagę ich dostarczanie do oczyszczalni w Dobrzanach. Potrzebą w tej dziedzinie jest budowa kanalizacji w poszczególnych miejscowościach (w tym rozbudowa i modernizacja kanalizacji w Dobrzanach) oraz budowa sieci przesyłowej do centralnej oczyszczalni w Dobrzanach. *Istnieje krajowy program budowy kanalizacji w gminie Dobrzany na którego realizację brakuje wystarczających środków do roku 2007.*

Gospodarka odpadami stałymi

Problemem jest znaczna odległość od wysypiska śmieci, które nie istnieje w gminie oraz zależność gminy od decyzji instytucji zarządzającej wysypiskiem, z którego gmina korzysta na terenie Marianowa i Łęczycy.

Gazyfikacja

Na terenie gminy brak sieci gazowniczej, w związku z tym problemem jest dystrybucja gazu. W najbliższej przyszłości planuje się inwestycję w tym zakresie z kierunku gminy Ińsko w latach 2006-2007.

Ciepłownictwo

Problemem w tej dziedzinie jest wysoki poziom emisji zanieczyszczeń do atmosfery przez przestarzałe technologicznie systemy grzewcze (kotłownie lokalne oraz indywidualne źródła ciepła), a także ich niska sprawność co zwiększa koszty ich utrzymania i powoduje nieekonomiczność eksploatacji.

Można tych problemów uniknąć gruntownie modernizując istniejące systemy grzewcze, instalując filtry odsiarczające, a także ocieplając budynki i wymieniając stolarkę okienną.

Komunikacja

Problemem jest ograniczenie możliwości komunikacyjnych mieszkańcom gminy po likwidacji jedynej linii kolejowej. Pozostały tylko połączenia za pośrednictwem PKS lub komunikacja własnymi środkami transportu, *firmy prywatne*.

Komunikacja jest również utrudniona poprzez zły stan dróg gminnych *i powiatowych*. Istniejąca sieć drogowa jest w zupełności wystarczająca dla potrzeb gminy Dobrzany, natomiast jej stan powinien ulec poprawie.

2.4. GOSPODARKA

Na koniec 2004 roku na terenie miasta i gminy Dobrzany zarejestrowanych było ogółem 524 podmioty gospodarcze, z czego najwięcej w handlu i naprawach oraz w przemyśle i budownictwie.

Wyszczególnienie	Gmina Dobrzany	Miasto Dobrzany
Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo	36	20
Przemysł	57	93
Budownictwo	54	89
handel i naprawy	43	74
Hotele i puby	2	2
Transport, gospodarka magazynowa, łączność	17	6
obsługa nieruchomości i firm, nauka	1	3
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	-	4
Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	13	10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzany”.

Miasto Dobrzany wraz z istniejącymi na terenie instytucjami i usługami podstawowymi, pełni rolę centrum gminnego i jest jednocześnie największym ośrodkiem.

Rynek pracy w gminie tworzą głównie zakłady przemysłu drzewnego - „Forest”, „Colint”, szwalnia – „Stapol”, zakład metalowy – „Meba”, „Skatom”, Zakład kamieniarsko-usługowy „Granit”, Nadleśnictwo, Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Dobrzanach.

Brak większych zakładów przemysłowych, upadek dużych gospodarstw rolnych i towarzyszących im zakładów przetwórczych, położenie z dala od miejskich szlaków komunikacyjnych sprawia, iż gmina Dobrzany musi opierać swój dalszy rozwój gospodarczy na istniejących inwestycjach, *poszukiwaniu nowych inwestorów oraz położenie większego nacisku* na zrównoważony rozwój turystyki.

W niewielkim stopniu przekształcone środowisko naturalne, istniejące ciekі wodne, a w szczególności jeziora stwarzają możliwość rozwijania funkcji turystycznych bazujących na istniejącej infrastrukturze.

Szczegółowa charakterystyka funkcjonujących na terenie gminy branż została przedstawiona w dalszej części opracowania.

2.4.1. Rolnictwo

Struktura użytków rolnych przedstawia poniższe zestawienie

Przeznaczenie gruntu rolnego	Powierzchnia gruntu rolnego
Grunty orne	6661 ha
Trwałe użytki zielone	1719 ha
Sady	55 ha
Łąki	1070 ha
Razem użytki rolne	8435 ha

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzany”.

Według Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa, jakość i przydatność gleb, agroklimat, rzeźba terenu i warunki wodne dają gminie 59 punktów, które określają rolniczą przestrzeń produkcyjną, plasując tym samym gminę na 42 pozycji wśród gmin byłego województwa szczecińskiego pod względem atrakcyjności rolniczej. Oznacza to, że na terenie gminy warunki do produkcji roślinnej są średnio i słabo korzystne.

W gminie dominują gospodarstwa drobne o powierzchni do 10 ha, jest ich 74% ogólnej ilości, szczegółową strukturę gospodarstw rolnych przedstawia zamieszczone zestawienie.

Przedział powierzchni użytków rolnych w ha	do 2 ha	2-5 ha	5-10 ha	10-15 ha	15-30 ha	30-50 ha	>70 ha
Ilość gospodarstw o określonej powierzchni	182	113	88	58	49	9	16
Udział procentowy w ogólnej liczbie gospodarstw	35,3%	22,0%	17,1%	11,3%	9,5%	1,7%	3,1%
Udział procentowy gospodarstw o areale do 10 ha i powyżej 10 ha	74,4%			25,6%			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzany”.

Znaczną część terenów gminy zajmowały wcześniej Państwowe Gospodarstwa Rolne, po ich upadku grunty zostały przejęte przez AWRSP (przekształcona ostatnio w ANR) i przekształcone w gospodarstwa prywatne i spółki dzierżawiące ziemię i budynki od ANR. To właśnie te gospodarstwa stanowią w dniu dzisiejszym grupę dużych gospodarstw rolnych. Nie zmienia to jednak faktu, że zarówno duże jak i małe gospodarstwa mają obecnie kłopoty finansowe.

Stan rolnictwa w gminie w obecnej fazie przemian cechuje nadmiar siły roboczej i wykwalifikowanej kadry. Aktualnie gmina Dobrzany posiada stosunkowo niski poziom zatrudnienia w rolnictwie, wynosi on niecałe 7% osób zatrudnionych w gospodarce narodowej (nie licząc gospodarstw indywidualnych). Na 633 osoby, w rolnictwie zatrudnione są zaledwie 43.

Trendy w rolnictwie

W perspektywie najbliższych lat produkcja rolna będzie się koncentrować w gospodarstwach indywidualnych o powierzchni minimum 10 ha, czyli około 132 gospodarstwach w gminie Dobrzany. Przyjmując, że część gospodarstw o powierzchni w przedziale 10-15 ha nie podoła wymaganiom rynku można założyć, że w gminie pozostanie około 100 gospodarstw o dobrze rozwiniętej produkcji.

Pozostałe trendy (na podstawie obserwacji z ostatnich 10 lat):

- Negatywna struktura zasiewów – ponad 80% procent to uprawy zbóż (nie zmienia się)
- Spadek wydajności zbóż – w porównaniu do roku 1990 około 15% mniejsza wydajność
- Spadek stanu pogłowia zwierząt hodowlanych – w stosunku do roku 1990 o około 50%

2.4.2. Działalność produkcyjna i obsługa rolnictwa

Działalność produkcyjna *stanowi na terenie gminy poważną część gospodarki*. Zakłady produkcyjne zlokalizowane w większości w mieście Dobrzany w sumie zatrudniają kilkaset osób, co w obliczu panującego bezrobocia jest pozytywnym zjawiskiem. Szczególnie jeśli weźmiemy pod uwagę, że wszystkie z działających przedsiębiorstw są jednostkami prywatnymi, a ich kondycja jest całkiem dobra. Znaczna część z nich produkuje na eksport, jest to dodatkowy atut w ocenie ich działalności. Poniżej przedstawiono ich zestawienie wraz z krótkim opisem prowadzonej działalności:

- SKATOM – zakład zajmuje się produkcją pojemników metalowych na odpady komunalne stałe oraz kosze metalowe uliczno-parkowe w różnych wersjach. Głównymi odbiorcami są zakłady komunalne, spółdzielnie mieszkaniowe, urzędy na terenie całego kraju. Firma stale rozwija swoją produkcję, udoskonala i poszerza swój asortyment. Posiada niezbędną wiedzę, potencjał techniczny i ekonomiczny, a także doświadczonych pracowników, zdolnych do wykonywania zadań objętych zakresem działalności. Z roku na rok zdobywa nowych klientów. W perspektywie planowane jest poszerzenie odbiorców również o kontrahentów zagranicznych;
- HYDROSTAL MEBA – zakład zatrudnia około 80 osób, głównie specjalistów branży metalowej i spawalniczej. Wykonuje różnego rodzaju konstrukcje stalowe. Poza tym świadczy usługi związane z cięciem i gięciem blachy do 10 mm grubości. Przestrzenne hale produkcyjne, wyposażone w maszyny i urządzenia produkcyjne gwarantują odpowiedni standard wyrobów i ich wysoką jakość;
- STAPOL – zakład specjalizuje się w szyciu odzieży męskiej, damskiej i dziecięcej, a w szczególności spodni męskich, damskich oraz spódnic. Firma współpracuje z firmami z Niemiec, Danii, Holandii, Belgii i Szwecji, posiada bogate doświadczenie w produkcji eksportowej;
- FOREST – firma specjalizuje się w produkcji oklein naturalnych w różnych gatunkach. Zakład zatrudnia około 100 osób. Wieloletnie doświadczenie pracowników oraz nowoczesny park maszynowy powodują, że wyroby firmy są wysokiej jakości, czego dowodem jest doskonała współpraca z wiodącymi producentami mebli nie tylko w Polsce ale również za granicą. Produkty firmy spotykają się z dużym zainteresowaniem podczas krajowych i zagranicznych imprez targowych. W stałym kalendarzu wystaw firmy, są Targi Meblowe w Poznaniu oraz Targi Interzum w Kolonii;

- COLINT – firma prowadzi działalność produkcyjną oraz handlową. Wyroby, produkowane są zależnie od sezonu, a są to sanki, leżaki, meble ogrodowe, 95% produkcji jest eksportowana. Firma zatrudnia 40 osób, wyposażona w nowoczesną technologię odpowiadającą normom unijnym. Inwestowanie w nowy sprzęt ma na celu utrzymanie aktualnej pozycji na rynku.
- GRANIT – przedmiotem działalności firmy jest przerób kamienia naturalnego oraz sprzedaż hurtowa i detaliczna wykonanych wyrobów. Są to płyty granitowe, marmurowe, aglomarmur, wykonuje również elementy budowlane takie jak schody, *okna*, posadzki, parapety blaty oraz elewacje. Zakład zajmuje się też projektowaniem i wykonywaniem nagrobków i grobowców granitowych o szerokiej gamie kolorystycznej. Współpracuje z firmami krajowymi i zagranicznymi; *usługi hotelowe, rekreacyjne*.

Poza wymienionymi na terenie gminy funkcjonują jeszcze *mniejsze* zakłady z branży drzewnej, *metalowej, usługowej*.

2.4.3. Handel i usługi

Na terenie gminy Dobrzany świadczone są następujące usługi komercyjne:

- sprzedaż artykułów spożywczych i przemysłowych w sklepach detalicznych wielobranżowych: Biała (1), Błotno (3), Dobrzany (24), Dolice (1), Kępno (1), Kozy (3), Krzemień (1), Lutkowo (2), Odgargowo (2), Ognica (3), Szadzko (1), Bytowo (2)
- sprzedaż hurtowa :Dobrzany (hurt. Piwa , wina i napojów; hurt. art. BHP;
- hurt. materiałów budowlanych (2)
- usługi zdrowotne : Dobrzany (Przychodnia), stacja pogotowia Stargard,
- apteki :Dobrzany (2)
- usługi weterynaryjne – Dobrzany (Lecznica)
- inne usługi: Dobrzany (poczta, *banki (2), fryzjer (3), puby (2), zakład mechaniki pojazdowej*), Krzemień (Ośrodek wypoczynkowy z polem namiotowym), Kozy (pub) *Ognica (Klub „Ognik”, Pensjonat „Granit”)*.
- usługi remontowo-budowlane: Dobrzany(3),Krzemień (1)
- usługi stolarskie- Dobrzany (2)
- pozostałe usługi rzemieślnicze : Dobrzany (piekarnie (2), kamieniarstwo budowlane)

- detaliczna sprzedaż paliw : Dobrzany (2)
- punkty skupu i składy : Punkty skupu dziczyzny (*Dobrzany, Kozy*), *Dobrzany* (skład opału, skup złomu (2)), Ognica (zespół składów lasów państwowych i składnica spedycyjna)

Jak wynika z powyższego zestawienia, większość obiektów handlowych i zakładów usługowych zlokalizowanych jest w miejscowości Dobrzany. W pozostałych miejscowościach dominują placówki zaspokajające dobra pierwszej potrzeby.

2.4.4. Leśnictwo i gospodarka rybacka

Lasy gminy Dobrzany zajmują znaczną część jej powierzchni (24%) i występują głównie we wschodniej jej części. Reprezentują różne typy siedliskowe i podzielone są na wiele mniejszych i rozmieszczonych nierównomiernie kompleksów leśnych. Są to w większości lasy liściaste i mieszane.

Pozyskiwanie drewna z gospodarczego punktu widzenia z 1 ha wynosi 3,2 m³, w tym na drewno liściaste przypada 2,1 m³ (66%).

Ze względu na niewielką przydatność części gruntów pod uprawy rolne następuje przejmowanie tych gruntów pod zalesienie. Nadleśnictwo Dobrzany przyjmuje pod zalesienie grunty niskiej jakości klas IV b, V, VI (kompleksów glebowych 6 i 7) od ANR. W 1999 roku nadleśnictwo zagospodarowało nasadzeniami 95 ha i przejęło około 114 ha do zagospodarowania.

Zalesianie gruntów ornych w gminie powinno być procesem ciągłym, ponieważ gmina posiada około 10% powierzchni gleb kompleksu 6 i 7 (760 ha).

Gospodarka rybacka

W jeziorach Krzemień, Dolice, i Szadzko prowadzona jest gospodarka rybacka. Do występujących gatunków ryb należą; węgorz, *leszcz*, lin, szczupak i inne gatunki w niewielkiej ilości. Ogólna powierzchnia stawów rybnych (karpiowatych) zajmuje 70 ha.

2.4.5. Identyfikacja problemów

Do najważniejszych barier rozwoju gospodarczego gminy należą:

- brak dostatecznej infrastruktury technicznej,
- niewykorzystane lub dziko eksploatowane zasoby rekreacyjno-turystyczne,
- mała współpraca z sąsiednimi gminami,
- kryzys w rolnictwie i bezrobocie na terenach byłych PGR-ów

2.5. SFERA SPOŁECZNA

2.5.1. Demografia

Gminę Dobrzany zamieszkuje 5.366 osób, w tym w mieście – 2.581 osób.

W ciągu ostatnich 25 lat ogólna liczba mieszkańców gminy Dobrzany nie uległa znacznym zmianom i utrzymuje się na stałym poziomie około 5400 osób, zmiany występują w liczbie mieszkańców miasta Dobrzany – obserwowany jest wzrost liczby mieszkańców, natomiast liczba mieszkańców wiejskich terenów gminy stopniowo się zmniejsza. Następuje zjawisko charakterystyczne dla tego typu obszarów, ludność wiejska przenosi się do większych aglomeracji w celu uzyskania wykształcenia i zdobycia pracy, o którą bardzo trudno na wsi.

Stan zaludnienia w poszczególnych miejscowościach gminy według danych Urzędu Miejskiego – stan na 31.06.2004.

Lp.	Miejscowość	Liczba ludności
1.	Biała	238
2.	Błotno	239
3.	Bytowo	237
4.	Dobrzany	2581
5.	Dolice	61
6.	Grabnica	40
7.	Kępno	120
8.	Kozy (+ Kielno i Okole)	422
9.	Krzemień (+ Grabnica)	172
10.	Lutkowo	241
11.	Mosina	45
12.	Odargowo	230
13.	Ognica	254
14.	Sierakowo	90
15.	Szadzko	425
	Ogółem	5366

Źródło:UMiG Dobrzany

Przyrost naturalny wykazuje stopniowy spadek w mieście i dość drastyczny na wsi, gdzie w ostatnim dziesięcioleciu osiągnął wartość ujemną. Jest to proces charakterystyczny dla całego kraju, prowadzący do starzenia się społeczeństwa. Saldo migracji charakteryzują od 1975 roku wartości ujemne, przy czym dla gminy wskaźnik ten nie ulega większym wahaniom, utrzymując się na poziomie -12, w mieście -21.

Struktura wiekowa społeczności gminy z podziałem na osoby w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym zostały zestawione w tabeli poniżej.

wyszczególnienie	Ogółem			w wieku					
	ogółem	mężczyźni	Kobiety	przedprodukcyjnym		Produkcyjnym			poprodukcyjnym
				razem (0-17 lat)	w tym (0-14 lat)	Razem 18-59/64	Mobilnym 18-44	Niemobilnym 45-59/64	
Gmina Dobrzany	5,2	2,6	2,5	1,4	1,1	3,1	2,0	1,0	0,7
Miasto Dobrzany	2,5	1,3	1,2	0,7	0,5	1,5	1,0	0,5	0,3
Wsie	2,7	1,3	1,3	0,8	0,6	1,5	1,0	0,5	0,4

Źródło: Narodowy Spis Powszechny (2002)

Przyrost naturalny ludności w gminie Dobrzany jest zdecydowanie wyższy od średniego przyrostu w województwie jak również w kraju. Na terenie całej gminy przyrost naturalny w roku 2002 wyniósł 4.0 (na 1000 osób), a w samym mieście Dobrzany 3.2 z ogólną nadwyżką urodzeń żywych nad ilością zgonów w gminie 21 osób, a w mieście 8. Na terenie województwa współczynnik przyrostu naturalnego wynosi wg danych za rok 2002 0.5 na 1000 osób, ale już w miastach województwa wynosi on -0.4.

Ruch naturalny ludności

wyszczególnienie	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony		Przyrost naturalny	Małżeństwa	Urodzenia żywe	zgony	Przyrost naturalny
			ogółem	w tym niemowląt					
			w liczbach bezwzględnych						
Gmina Dobrzany	23	65	44	-	21	4,4	12,4	8,4	4,0
Miasto Dobrzany	14	24	16	-	8	5,5	9,5	6,3	3,2

Źródło: Dane US Szczecin

Ruchy migracyjne w gminie przejawiają podobną charakterystykę jak w innych jednostkach samorządowych o podobnej wielkości i specyfice. Najbardziej rzucającym się w oczy zjawiskiem jest odpływ ludności zarówno z obszarów wiejskich jak i miasta Dobrzany do większych miast i aglomeracji. Migracyjne przepływy ludności przedstawia poniższa tabela.

Migracje ludności

Wyszczególnienie	Napływ				Odpływ				saldo migracji
	Ogółem	z miast	ze wsi	z zagranicy	ogółem	do miast	na wieś	za granicę	
Gmina Dobrzany	75	42	33	-	87	58	29	-	-12
Miasto Dobrzany	27	11	16	-	48	28	20	-	-21

Źródło: Dane US Szczecin

2.5.2. Zatrudnienie i bezrobocie

Struktura zatrudnienia

Według stanu na koniec 2002 roku gmina Dobrzany liczy 3084 osoby w wieku produkcyjnym.

Pracujący w gospodarce narodowej

wyszczególnienie	Ogółem	w tym kobiety	rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, rybołówstwo	przemysł i budownictwo	usługi rynkowe	usługi nierynkowe
Gmina Dobrzany	633	248	43	401	95	94
Miasto Dobrzany	593	232	31	384	87	91

Źródło: Dane US Szczecin

Struktura bezrobocia

Dokonujące się w ciągu ostatnich lat przekształcenia strukturalne i gospodarcze miały ogromny wpływ na sytuację ekonomiczną ludności.

Dotyczy to zwłaszcza ludności wiejskiej, która z powodu likwidacji PGR i słabej kondycji rolnictwa indywidualnego została szczególnie narażona na niekorzystne skutki transformacji.

Bezrobocie, zarówno jawne jak i ukryte jest jednym z najważniejszych społecznych i ekonomicznych problemów gminy Dobrzany. W obecnych realiach rynkowych szansę na utrzymanie się z rolnictwa ma nieliczna grupa większych obszarowo gospodarstw rolnych.

Pozostała część ludności wiejskiej w obecnym kształcie stanowi problem socjalny, a dla zamieszkujących je rodzin najważniejszym zagadnieniem jest znalezienie zatrudnienia poza rolnictwem.

Z analizowanych danych wynika, że największą grupę bezrobotnych stanowią osoby w wieku produkcyjnym – mobilnym.

Sytuacja bezrobotnych kobiet na rynku pracy jest specyficzna i znacznie trudniejsza niż sytuacja mężczyzn. Kobiety mają większe problemy w znalezieniu zatrudnienia.

Jako główne przyczyny bezrobocia należy wymienić:

- restrukturyzację gospodarki,
- regres gospodarczy w sektorze rolniczym i innych gałęziach gospodarki,
- brak kapitału inwestycyjnego zarówno własnego jak i obcego oraz zasobów pieniężnych.

Na stan bezrobocia bezpośredni wpływ ma również stopień wykształcenia.

Głównym problemem bezrobocia jest brak miejsc pracy na terenie gminy i w jej otoczeniu. Ożywienie gospodarcze terenów wiejskich, walka z bezrobociem, tworzenie nowych miejsc pracy, stają się najważniejszymi celami działania gminy. Proces przechodzenia od polityki rolnej do wielofunkcyjnego rozwoju wsi jest szansą dla ludności wiejskiej.

Wskaźnik bezrobocia na terenie gminy Dobrzany na początku 2004 roku wynosił 22,2%.

Struktura bezrobocia na terenie gminy Dobrzany

miesiąc i rok	ogółem		zamieszkali na wsi		wskaźnik bezrobocia
	razem	kobiety	razem	kobiety	
styczeń 2004	685	351	546	276	22,2%
grudzień 2003	677	354	544	280	22,0%

Zródło: Dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Szczecinie

2.5.3. Warunki i jakość życia mieszkańców

Mieszkańcy gminy Dobrzany mają dostęp do wszystkich świadczeń oraz usług służb publicznych zapewniających zdrowie, bezpieczeństwo i porządek publiczny. Na terenie gminy znajdują się instytucje działające w zakresie:

- 1) służby zdrowia i opieki społecznej – Przychodnia Rejonowa w Dobrzanach świadcząca podstawowe usługi medyczne; dwa gabinety stomatologiczne znajdujące się w szkole podstawowej oraz wymienionej przychodni, *gabinet rehabilitacyjny, Stacja Pogotowia Ratunkowego Stargard na terenie Przychodni w Dobrzanach, Ośrodek Pomocy Społecznej*; należy dodać, że pozostałe usługi medyczne (specjalistyczne oraz szpitalne) świadczone są przez szpitale w Stargardzie Szczecińskim oraz Szczecinie.
- 2) oświaty – na terenie gminy działa jedno przedszkole, jedna szkoła podstawowa wraz z gimnazjum; wszystkie z wymienionych instytucji znajdują się w samych Dobrzanach; szkoły średnie i wyższe są dostępne w Stargardzie Szczecińskim oraz Szczecinie.

Przedszkole prowadzi działalność w *1 oddziale*, obejmując opieką 33 dzieci.

W placówce tej nadrzędnym celem programowo - wychowawczym jest wszechstronny rozwój dziecka i szczęśliwe dzieciństwo.

W szkołach gminnych uczy się ogółem 781 uczniów, w tym:

- w szkole podstawowej 512 uczniów,
- w gimnazjum 269 uczniów.

W kompleksie szkolnym oprócz przestronnych gabinetów lekcyjnych znajdują się sale komputerowe oraz dwie hale sportowe z zapleczem. Szkoła posiada też gabinet stomatologiczny wyposażony w wysokiej klasy sprzęt medyczny, oraz stołówkę z nowoczesnym zapleczem kuchennym i dwie świetlice do opieki głównie na dziećmi dojeżdżającymi. Zainstalowany został również radiowęzeł oraz zestaw do odbioru telewizji satelitarnej. Szkoła posiada swoje strony internetowe.

- 3) Kultura – w skład organizacji i instytucji o charakterze kulturalnym na terenie gminy wchodzi:
  - *Dobrzany: (biblioteka z kawiarenką internetową, Gminne Centrum Informacji, świetlica socjoterapeutyczna w remizie OSP)*
  - sala wiejska w Mosinie
  - *Krzemień (biblioteka, świetlica)*

- świetlice wiejskie w *Bytowie (remont kapitalny), Lutkowie, Kępnie, Błotnie, Białej, Dolicach (remont)*

Biblioteka w Dobrzanach oraz jej filia w Krzemieniu są często odwiedzane przez mieszkańców gminy. Liczba woluminów znajdujących się w tych placówkach to 49.191 i co roku liczba ta się zwiększa. Na 100 mieszkańców przypada 936 pozycji czytelniczych. Czytelników zapisanych jest 1778, co stanowi, że 33,8 % mieszkańców gminy jest czytelnikami biblioteki (średnia wojewódzka 20,2 %) świadczy to, że spora liczba mieszkańców gminy korzysta z bibliotek są to głównie młodzi. Rocznie wypożycza się 87.385 woluminów co na 100 mieszkańców daje 1.663 wypożyczeń (średnia wypożyczeń w województwie to 384 woluminy). W bibliotece w Dobrzanach są organizowane wystawy malarskie rodzimych twórców amatorów jak również artystów profesjonalnych.

4) W Dobrzanach prężnie działa klub sportowy MKS Zorza Dobrzany, mający szerokie rzesze kibiców, w którym są trzy drużyny piłkarskie.:

- V Liga + rezerwy V Ligi,
- Juniorzy,
- Trampkarze.

Klub posiada zaplecze z szatniami, natryskami, salą do odpoczynku dla zawodników oraz bardzo dobrą bazę treningową z dwoma boiskami. Z tej formy wypoczynku korzysta duża grupa mieszkańców, a szczególnie ludzie młodzi.

5) Straż pożarna – na terenie gminy nie funkcjonuje zawodowa jednostka straży pożarnej, jest natomiast 5 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej: w Dobrzanach, Ognicy, Białej, Błotnie i Krzemieniu, które obsługują obecnie całą gminę. Jednostka dobrzańska posiada trzy samochody wyposażone w nowoczesny sprzęt ratownictwa oraz ratownictwa drogowego.

6) Policja – za bezpieczeństwo na terenie całej gminy odpowiedzialny jest jeden Komisariat Policji w Dobrzanach. Jego skuteczność, porównując ilość i rodzaj przestępstw w pierwszym kwartale 2003 do pierwszego kwartału 2004, przedstawia analiza przestępczości w podrozdziale bezpieczeństwo.

7) Poczta, banki – w gminie jest jeden urząd pocztowy (*Dobrzany*); ponadto w Dobrzanach funkcjonuje Oddział Banku Gospodarki Żywnościowej S.A. i agencja Banku PKO BP S.A.

Bezpieczeństwo

Przestępczość w gminie Dobrzany kształtuje się na poziomie zbliżonym do przeciętnego dla podobnej wielkości jednostek samorządu terytorialnego o charakterystyce miejsko-wiejskiej. W gminie od lat notuje się podobne pod względem rodzaju wykroczenia i przestępstwa. Dominują zakłócenia porządku i spokoju publicznego, kradzieże i kradzieże z włamaniem. Przedstawione poniżej zestawienia porównują ilość przestępstw i wykroczeń (z wnioskiem do sądu grodzkiego) w pierwszych kwartałach lat 2003 i 2004.

Lp.	Rodzaj wykroczenia	1 kwartał 03	1 kwartał 04	Wzrost/ spadek
1.	Zakłócanie porządku i spokoju publicznego	5	4	-1
2.	Bezpieczeństwo na drogach	3	3	0
3.	Kradzież mienia	2	3	+1
4.	Art.27 ust.1 ustawy o rybołówstwie śródlądowym	3	1	-2
5.	Prowadzenie działalności bez zezwolenia	0	1	+1
6.	Wykroczenie, przeciwko wyborom i referendum	-	4	+4
7.	Uszkodzenie mienia	-	6	+6
8.	Przeciw innym przepisom	3	1	-2
Razem wykroczeń		16	23	+7

Źródło: Powiatowa Komenda Policji w Stargardzie Szczecińskim, rewir w Dobrzanych

Lp.	Rodzaj przestępstwa	1 kwartał 03	1 kwartał 04	Wzrost/ spadek
1	Zabójstwa	-	-	-
2	Rozboje	-	-	-
3	Wymuszenia rozbójnicze	-	-	-
4	Bojki i pobicia	1	-	- 1
5	Gwałty	-	-	-
6	Uszkodzenia ciała	-	-	-
7	Kradzieże z włamaniem w tym	7	11	+ 4
	- do mieszkań	-	1	+ 1
	- do piwnic, garaży, altan	3	2	- 1
	- do placówek handlowych	1	1	0
	- do pojazdów	-	1	+ 1
	- do innych obiektów	3	6	+ 3
8	Kradzieże w tym	19	6	- 13
	- Kradzieże pojazdów samochodowych	1	-	- 1
9	Niszczenie mienia	2	1	- 1
10	Krótkotrwałe użycie pojazdu	1	-	- 1
11	Przestępstwa narkotykowe	-	-	-
Razem przestępstw kryminalnych		31	20	- 11
13	Inne przestępstwa poza podstawowymi	7	1	- 6
14	Nietrzeźwi kierujący	6	9	+ 3

Razem wszystkich przestępstw	44	30	- 14
-------------------------------------	-----------	-----------	-------------

Źródło: Powiatowa Komenda Policji w Stargardzie Szczecińskim, rewir w Dobrzanach

3. ZADANIA POLEGAJĄCE NA POPRAWIE SYTUACJI NA DANYM OBSZARZE

Cele i zadania do realizacji w ramach „Programu Ochrony Środowiska dla miasta i gminy Dobrzany”, wynikające ze „Studium Uwarunkowań I Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Dobrzany”, „Programu ochrony środowiska”, „Programu gospodarki odpadami”, a także innych strategicznych założeń rozwoju gminy

3.1. ZMIANY W STRUKTURZE GOSPODARCZEJ OBSZARU

Produkcja i przetwórstwo pozarolnicze

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzany” zakłada utrzymanie i selektywny rozwój występujących funkcji produkcyjnych oraz magazynowych. Kształtując nowe układy przestrzenne należy kierować się minimalizacją ujemnych skutków oddziaływania na środowisko. Wymaganiom tym odpowiadają inwestycje nowych technologii, których wpływ na środowisko naturalne jest marginalny.

Władze samorządowe mają na celu podjęcie działań zmierzających do stworzenia przyjaznych warunków dla inwestycji i inwestorów tworzących nowe miejsca pracy, w tym udział w kosztach wspólnych zadań.

Ponadto zamierza się stworzyć program kształcenia fachowców wśród młodych ludzi pod przyszłe potrzeby lokalnych firm (wybór kierunków studiów, stypendia itp.).

Turystyka

Większy nacisk został położony na wykorzystanie możliwości i walorów gminy na rozwój różnych form turystyki, w tym agroturystyki. Wśród działań, które powinny być podjęte w celu podniesienia atrakcyjności turystycznej są:

- odtworzenie dawnego zagospodarowania istniejących parków
- utrzymanie i rozwój odpowiednich i zróżnicowanych w stosunku do warunków form turystyki (piesza, rowerowa, samochodowa, konna) na terenie dużych kompleksów zielonych
- tworzenie zaplecza obsługi ruchu turystycznego (gastronomia, handel, stacje paliw)

- wyznaczenie i realizacja tras rowerowych również w połączeniu z międzynarodowymi trasami rowerowymi projektowanymi na terenie województwa

Aby jednak powyższe zamierzenia były uzasadnione powinna powstać zróżnicowana pod względem standardu baza turystyczna czyli: obiekty agroturystyczne, motele, kempingi, pensjonaty, pola biwakowe wraz z niezbędną infrastrukturą.

Baza turystyczna powinna być lokalizowana w rejonach kompleksów rekreacyjnych i Ińskiego Parku Krajobrazowego. W gminie Dobrzany taką lokalizację mają następujące tereny:

- rejon jeziora Krzemień
- rejon jeziora Dolice
- rejon jeziora Błotno
- rejon jeziora Szadzko

Łączy je sieciowy układ infrastruktury turystycznej (ścieżki rowerowe i piesze, szlaki piesze i wodne), który powinien zostać wykorzystany i razem wykorzystywać efekt synergii gospodarczej.

Rolnictwo, leśnictwo

Rolnictwo w pozostanie jedną z głównych gałęzi gospodarki w gminie Dobrzany. W celu bezkonfliktowego działania różnych gałęzi gospodarki, tereny podzielono według kryteriów przydatności dla rolnictwa i wytyczono działania dla poszczególnych stref. Zastosowano zasadę zagospodarowania przestrzennego, polegającą na wyodrębnieniu grup obszarów funkcjonalnych o zróżnicowanych zasadach użytkowania:

- a) obszary o dominacji funkcji rolniczej
- b) obszary o preferowanej funkcji rolniczej
- c) obszary wielofunkcyjnego rozwoju wsi

W wymienionych obszarach zakłada się:

ad. a) utrzymanie dominacji funkcji rolniczej; dopuszczanie inwestycji o charakterze rolniczym, miejscami turystycznym (rejon jezior Krzemień, Błotno, *Dolice*); powstawanie nowych budynków tylko w obrębie miejscowości (istniejącej zabudowy), z przeznaczeniem na cele rolnicze (*gospodarstwa ekologiczne, agroturystyczne*)

ad. b) inwestycje leśne na obszarach wytyczonych granicą rolno-leśną; rozwój turystyki w okolicy większych jezior; inwestycje w obrębie miejscowości o charakterze rolniczym i pozarolniczym; optymalne wykorzystanie istniejącego majątku trwałego (niekoniecznie przeznaczenie rolnicze)

ad. c) rozwój zabudowy mieszkaniowej, zagrodowej, handlowo-usługowej, produkcyjnej bądź turystycznej w powiązaniu z istniejącą siecią osadniczą; dopuszczanie rozwoju infrastruktury rekreacyjno-turystycznej lub produkcyjno-przemysłowej poza jednostkami osadniczymi

Lesistość gminy Dobrzany jest poniżej średniej dla byłego województwa szczecińskiego i wynosi około 24% powierzchni gminy. Biorąc pod uwagę planowany rozwój turystyki przewidziano w tej materii inwestycje i wytyczne do ich realizacji. Zakłada się:

- utrzymanie zasięgu przestrzennego terenów leśnych
- zwiększenie powierzchni obszarów leśnych poprzez zalesianie terenów porolnych o niskiej jakości gleb lub dużej podatności na erozję
- zwiększenie zasięgu lasów ochronnych
- przystosowanie przydatnych kompleksów leśnych do pełnienia funkcji turystycznych i rekreacyjnych (ścieżki rowerowe i piesze, szlaki piesze, *parkingi przy drogach śródleśnych*)
- ograniczenie ingerencji turystycznej w strefie lasów o najniższej odporności

3.2. ROZWÓJ SYSTEMU KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY

Istniejąca w tej chwili sieć drogowa gminy zapewnia obsługę komunikacyjną na dobrym poziomie. Układ dróg powiatowych i gminnych umożliwia skomunikowanie poszczególnych miejscowości gminy między sobą, a także zapewnia komunikację z gminami sąsiednimi, siedzibą powiatu i województwa. W ramach rozwoju systemu komunikacji planuje się jednak:

- Rozstrzygnięcie problemu dróg nie zaliczanych do żadnej kategorii
- Utworzenie ścieżek rowerowych na terenie całej gminy
- Poprawę standardów obsługi komunikacji zbiorowej (wzrost częstotliwości, odpowiednia zdolność przewozowa)
- (Skreślono)

W ramach rozwoju infrastruktury przewidziane są również inwestycje w zakresie zaopatrzenia gminy w wodę, odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, gaz, energię ciepłą i elektryczną oraz usługi telekomunikacyjne:

- Modernizacja zawężonej, wytypowanej liczby ujęć wody na terenie gminy ze względu na wysokie koszty uzdatniania wody (Biała, Kozy, Lutkowo, Ognica, Szadzko)
- Uzbrojenie w infrastrukturę niezbędną do dystrybucji wody pozostałych jednostek osadniczych
- Wyznaczenie i zagospodarowanie stref ochronnych ujęć
- Odprowadzenie ścieków poza granice stref ochronnych
- Budowa kanalizacji lokalnych
- Budowa przepompowni ścieków
- Budowa rurociągów przesyłowych
- Gazyfikacja gminy poprzez przeprowadzenie rurociągów średniego ciśnienia do poszczególnych miejscowości
- Wzrost zastosowania energii odnawialnej i ekologicznej do ogrzewania budynków
- Przyłączenie kolejnych grup abonentów do sieci telekomunikacyjnej
- Rozszerzenie sieci przesyłu energii elektrycznej o napięciu 15 kV
- *Stworzenie i realizacja programu budownictwa socjalnego w Gminie*

3.3. POPRAWA STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO

Celem nadrzędnym Programu Ochrony Środowiska w gminie Dobrzany jest uzyskanie takiej struktury, która w harmonijny i zrównoważony sposób wykorzysta walory przyrodnicze i kulturowe oraz własne zasoby dla potrzeb rozwoju oraz poprawy warunków życia mieszkańców.

W ramach zadań do realizacji wyznaczono ogólne założenia, których przestrzeganie zapewni właściwe wdrażanie planu, jak i zadania dotyczące poszczególnych aspektów ochrony środowiska. Założenia dotyczące ochrony środowiska w ujęciu ogólnym to:

- ochrona zasobów i poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
- wzrost powierzchni zadrzewień,
- zachowanie i skuteczna ochrona bioróżnorodności regionu,
- sprawny system gospodarki odpadami,
- stworzenie systemu gospodarki wodno-ściekowej,
- rozwój infrastruktury transportowej przyjaznej środowisku,

- poprawa jakości powietrza atmosferycznego,
- wspieranie działań w zakresie dostosowania prawa,
- likwidacja zagrożeń, powodowanych przez odpady niebezpieczne,
- wdrożenie programu poszanowania energii
- likwidacja obecnych obszarów degradacji gruntów i wód,
- zapewnienie skutecznego nadzoru i kontroli oraz dostępu do informacji o ochronie środowiska,
- pozyskanie kapitału prywatnego i środków pomocowych umożliwiających zachowanie i poprawę stanu środowiska,
- współpraca wewnętrzna i zewnętrzna w celu realizacji programów ekologicznych,
- stałe podnoszenie kwalifikacji kadr i świadomości ekologicznej społeczeństwa,
- promowanie turystyki zintegrowanej przyjaznej środowisku,
- promocja i wspieranie inwestycyjnej produkcji zdrowej żywności,
- ochrona wartości kulturowych

Program Ochrony Środowiska wyznacza zadania do realizacji w poszczególnych dziedzinach ochrony środowiska w gminie.

Gospodarka wodna w gminie Dobrzany jako cel ogólny zakłada zapewnienie odpowiedniej jakości użytkowej wód, racjonalizację zużycia wody, zwiększenie zasobów w zlewniach oraz ochronę przed powodzią. W celu realizacji tych zamierzeń opracowano szereg zadań inwestycyjnych:

- rozbudowę kanalizacji w Dobrzanach
- budowę kanalizacji w pozostałych miejscowościach gminy
- budowę systemów przysyłania ścieków do centralnej oczyszczalni w Dobrzanach
- przeznaczanie pod zabudowę nowych terenów pod warunkiem wyposażenia ich w wydajne systemy zaopatrzenia w wodę i oczyszczania ścieków, z dopuszczeniem do czasu objęcia siecią kanalizacyjną wszystkich terenów gminy
- alternatywne stosowanie małych przydomowych oczyszczalni ścieków lub zbiorników bezodpływowych.
- poprawę jakości wody pitnej poprzez modernizację istniejących SUW (Stacji Uzdatniania Wody) i budowę nowych

Program Ochrony Środowiska zakłada również poprawę jakości środowiska poprzez zapewnienie wysokiej jakości powietrza, redukcja emisji gazów cieplarnianych i niszczących warstwę ozonową, zminimalizowanie uciążliwego hałasu i ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym. Planuje się osiągnięcie zamierzeń realizując następujące zadania.

- 1) W dziedzinie ochrony powietrza:
  - inwentaryzacja źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza na terenie gminy : punktowych (kominy powyżej 10 m i źródła mocy powyżej 10 MW)
  - gazyfikacja gminy
  - modernizacja kotłów (zamiana kotłów na paliwa stałe na inne nośniki energii np. olej opałowy, gaz, biomasę)
  - ochrona powietrza przed zanieczyszczeniem włóknami azbestowymi – likwidacja dachów z pokryciem azbestowym prowadzona przez specjalistyczne firmy
- 2) W dziedzinie ochrony przed hałasem:
  - optymalizacja płynności ruchu pojazdów
  - stosowanie maszyn, urządzeń i pojazdów o niższej uciążliwości hałasowej
  - zakładanie pasów zieleni ochronnej (izolacyjnej)
  - budowa chodników na terenach wiejskich
- 3) W dziedzinie ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym:
  - kontrola natężenia pola w rejonie lokalizacji masztów telefonii komórkowej
  - zastosowanie nowoczesnych słupów rurowych o odpowiedniej wysokości
  - zaniechanie lokalizacji pod liniami wysokich napięć

W celu lepszego użytkowania surowców dostępnych w gminie zakłada się racjonalizację zużycia energii, surowców i materiałów wraz ze wzrostem udziału wykorzystywanych zasobów odnawialnych. W ramach tych ogólnych założeń przewidziano następujące zadania:

- ochrona złóż kopalin przed trwałym zainwestowaniem i zalesianiem oraz niekontrolowaną eksploatacją
- weryfikacja stanu zagospodarowania złóż kopalin
- (Skreślono)
- objęcie ochroną wszystkich złóż torfowych na terenie gminy.

Program Ochrony Środowiska przewiduje również ochronę powierzchni ziemi przed degradacją oraz rekultywację terenów zdegradowanych. Zostanie to osiągnięte przez realizację poniższych zadań:

- rekultywacja gleb zdegradowanych
- ochrona gleb przed erozją – program zalesień dla gleb erodowanych
- zapobieganie dewastacji brzegów zbiorników wodnych
- podniesienia retencji wód na kompleksach torfowisk i łąk w obrębie wyznaczonych stref faunistycznych
- wyeliminowanie w granicach gminy źródeł skażenia cieków, uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej zwłaszcza w obrębie miejscowości o dużym nasileniu ruchu turystycznego
- utrzymanie małych cieków w strefach faunistycznych oraz utrzymanie drożności przepustów pod drogami

Racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych jest również celem POŚ i zakłada zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem georóżnorodności i bioróżnorodności oraz rozwoju zasobów leśnych. Planuje się:

- ! Zakazanie lokalizacji wielkotowarowych ferm tuczy trzody chlewnej i drobiu ze względu na agroturystyczny kierunek rozwoju gminy.
- aktualizację planu ochrony Ińskiego Parku Krajobrazowego (Dyrekcja parku krajobrazowego, Wojewoda)
- sukcesywne tworzenie obszarów chronionych, które wraz z lasami i terenami zieleni komunalnej połączone byłyby korytarzami ekologicznymi
- optymalne kształtowanie struktury przestrzennej rozmieszczania lasów poprzez nowe zalesienia, jak również objęcie szczególnym nadzorem lasów pozostających poza własnością Skarbu Państwa
- utworzenie nowych obszarów chronionych w tym:
  - 3 rezerwatów przyrody
  - 5 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych
  - 2 użytków ekologicznych
  - 25 pomników przyrody
- opracowanie planów ochrony dla 3 rezerwatów,
- utworzenie 16 obszarów cennych przyrodniczo (OC)
- wyznaczenie obszarów NATURA 2000 („Ostoja Ińska”)

- utrzymanie przewagi lasów ochronnych w strefach faunistycznych
- utrzymywanie odpowiedniego poziomu wód gruntowych szczególnie na torfowiskach, w olsach i łęgach
- przebudowa lasów w kierunku zgodnym z typem siedliskowym
- korzystanie z lokalnych ekotypów przy odnowie drzewostanów
- przekazanie części gruntów gospodarstw ANR (dzierżaw) do dalszego wykorzystania na cele rolnicze na rzecz indywidualnych gospodarstw rolnych, lub wyłączenie ich na cele nierolnicze: pod zalesienia, urządzenia rekreacyjne, infrastrukturę techniczną, socjalną i mieszkaniową oraz na rzecz innych pozarolniczych działań i gałęzi gospodarczych np. turystyka wiejska,
- zalesianie gruntów nieprzydatnych rolniczo. Mając na względzie ochronę walorów przyrodniczych ograniczyć przekształcanie gruntów rolnych w pobliżu jezior: Krzemień, Dolice i Błotno na działki rekreacyjne z możliwością zabudowy letniskowej.

POŚ zakłada również Przeciwdziałanie poważnym awariom i zagrożeniom ekologicznym poprzez:

- zwiększenie bezpieczeństwa przewozu substancji niebezpiecznych- wyznaczenie optymalnych tras przewozu substancji niebezpiecznych oraz parkingów dla pojazdów przewożących substancje niebezpieczne
- utworzenie gminnego „deponatora” – miejsca czasowego składowania odpadów powstałych w wyniku awarii, katastrof

Planuje się zwiększyć świadomość społeczną w dziedzinie ochrony środowiska przez edukację ekologiczną a szczególnie zakładając:

- opracowanie spójnego kompleksowego programu edukacji ekologicznej mieszkańców w ramach współpracy międzygminnej w powiecie,
- utworzenie w urzędach administracji publicznej systemów gromadzeni informacji o środowisku i udostępniania ich społeczeństwu
- prowadzenie kursów, szkoleń, konkursów, promocja wydawnictw w zakresie edukacji ekologicznej
- prowadzenie konkursu „Najbardziej ekologiczna gmina”
- opracowanie programu badawczo – obserwacyjnego najbliższego otoczenia (działalność w szkołach)

- medialna promocja rzemiosła artystycznego i rolnictwa
- opracowanie internetowej mapy problemów dotyczących ochrony środowiska
- wprowadzenie „Małych projektów ekologicznych” – rozstrzygnięcie problemów lokalnych w gminie
- szkolenia i opracowywanie wniosków do organizacji pomocowych (dofinansowanie programów edukacji ekologicznej)
- informowanie społeczeństwa o stanie środowiska – rozpowszechnianie informacji objętych państwowym monitoringiem środowiska w Internecie

Aby powstały program Ochrony Środowiska był właściwie wdrażany założono zbudowanie systemu monitoringu i oceny środowiska dostosowanego do wymagań i standardów UE. Jego elementami będą między innymi:

- zorganizowanie przez WIOŚ systemu sieci pomiarowych : powietrza, wód powierzchniowych
- system monitoringu zanieczyszczeń odprowadzanych do powietrza i wód
- monitoring przyrody- opracowanie i wdrażanie monitoringu dla różnych form ochrony przyrody
- wdrożenie monitoringu gleb w oparciu o ilościowe zestawienie gleb, w wyniku waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Cele i zadania wynikające z Programu Gospodarki Odpadami dla gminy Dobrzany.

W celu uporządkowania gospodarki odpadami, która jest jednym z większych problemów na terenie gminy Dobrzany, powstał Program Gospodarki Odpadami. Jego założeniem jest likwidacja istniejących w tej dziedzinie niedomagań oraz doprowadzenie gospodarki odpadami do zgodności z normami unijnymi oraz polskim prawem.

Funkcjonujący na terenie Miasta i Gminy Dobrzany sposób gospodarowania odpadami, wymagać będzie wdrożenia spójnego, zorganizowanego systemu. System ten powinien odznaczać się dużymi zdolnościami adaptacyjnymi oraz wprowadzać nowe rozwiązania. Niektóre z elementów systemu wymagać będą poniesienia znacznych nakładów finansowych, np. rozwój selektywnej zbiórki odpadów, utworzenie punktu zbiórki odpadów niebezpiecznych, rekultywacja składowiska w Kępnie, czy likwidacja „dzikich” wysypisk.

„Plan Gospodarki Odpadami dla Miasta i Gminy Dobrzany” za cel nadrzędny realizowany do 2011 r. przyjmuje: minimalizację ilości odpadów wytwarzanych w sektorze

komunalnym oraz wdrożenie nowoczesnego systemu ich odzysku i unieszkodliwiania, spełniającego standardy Unii Europejskiej.

Cele związane z gospodarką odpadami podzielone zostały na cele krótkookresowe na lata 2005-2008 oraz długookresowe na lata 2009-2012.

Cele krótkookresowe:

- stworzenie regionalnego systemu gospodarki odpadami, w oparciu o składowisko odpadów w Łęczycy gm. Stara Dąbrowa, w ramach Związku Dorzecza Iny, którego członkiem jest m.in. M i G Dobrzany.
- objęcie wszystkich mieszkańców gminy zorganizowaną zbiórką odpadów komunalnych.
- objęcie mieszkańców zorganizowaną selektywną zbiórką odpadów.
- podniesienie świadomości społecznej mieszkańców w ramach edukacji ekologicznej, w szczególności w zakresie minimalizacji wytwarzania odpadów oraz selektywnej zbiórki.
- likwidacja „dzikich” wysypisk i zapobieganie ich powstawaniu.
- stworzenie systemu zbiórki odpadów opakowaniowych
- zagospodarowanie we współpracy z innymi gminami wchodzącymi w skład Związku Dorzecza Iny maksymalnej ilości odpadów innych niż komunalne, w instalacjach znajdujących się na terenie Związku, bądź powiatu.
- zorganizowanie systemu odbioru padłych zwierząt.
- zwiększenie kontroli nad obrotem i stosowaniem komunalnych osadów ściekowych.

3.4. POPRAWA STANU ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzany” zakłada zachowanie możliwie licznej, autentycznej zabudowy i zabytkowej struktury w postaci układów przestrzennych. Mieszkańcy i władze gminy przywiązują dużą wagę do problemów poznawania i utrwalania historii gminy i tradycji osadniczej. Założeniem ochrony struktur historycznych i poszczególnych obiektów jest służenie pełnemu rozwojowi gminy i nie stwarzanie barier dla rozwoju gospodarki i poprawy warunków zamieszkania. W ramach zadań do realizacji mających zapewnić ochronę wartości kulturalnych w gminie przewiduje się:

- Ochronę obiektów sakralnych, ich otoczenia oraz wystroju wnętrz, niezależnie od wpisania ich do rejestru zabytków

- Indywidualną ochronę najwartościowszej zabudowy mieszkalnej
- Poszukiwanie możliwości zagospodarowania dla nieużytkowanych obiektów o cennych walorach kulturowych
- Ochronę pomników, rzeźb, form przestrzennych, miejsc pamięci narodowej oraz historycznych elementów zagospodarowania przestrzennego
- Kształtowanie obszarów zieleni pocmentarnej jako obszarów spacerowych
- Ograniczanie swobody w lokalizacji i formach zagospodarowania tymczasowego (reklamy, urządzenia technologiczne) na obszarach ochrony kulturowej
- Prowadzenie badań archeologicznych i historycznych przed podjęciem decyzji urbanistycznych
- Weryfikacja stanowisk archeologicznych w celu zmniejszenia uciążliwości dla inwestorów
- Utrwalanie nazw historycznych i przywracanie nazw tradycyjnie związanych z topografią i fizjonomią gminy
- Promocja wartości historycznych i estetycznych gminy
- Prowadzenie działalności edukacyjnej poprzez wydawnictwa naukowe, popularno-naukowe, turystyczne i albumowe dotyczące historii gminy, regionu i zabytków
- (*dopisano*) Odbudowa sieci świetlic w sołectwach
- Przygotowanie dokumentacji na Gminne Centrum Kultury w Dobrzanach
- Pomoc finansowa ze strony gminy w celu realizacji społecznych inicjatyw mieszkańców wsi w zakresie kultury, sportu, opieki nad dziećmi
- Wspieranie wszystkich czynnych dyscyplin sportu w Gminie

4. REALIZACJA ZADAŃ I PROJEKTÓW

Planowane zadania inwestycyjne w latach 2005-2008

Ochrona środowiska i infrastruktura

1. Budowa wodociągu Kozy-Grabnica-Dolice-Krzemień

- przewidywana realizacja w latach 2005-2006
- źródło finansowania – środki własne gminy, WFOŚiGW w Szczecinie, środki pomocowe UE
- koszt inwestycji 600 000,00 zł – 800 000,00 zł

2. Podłączenie do głównego kolektora miejscowości Odargowo i Szadzko

- przewidywana realizacja w latach 2007-2008
- źródło finansowania – środki własne gminy, WFOŚiGW w Szczecinie, środki pomocowe UE
- koszt inwestycji 1 833 857,66 zł

3. Budowa kanalizacji sanitarnej w Dobrzanach ul. Parkowa, Przechodnia, Staszica, Krótka, Świerczewskiego, Mickiewicza i Kościuszki z przepompownią

- przewidywana realizacja w latach 2008-2009
- źródło finansowania - budżet gminy, środki UE , WFOŚiGW w Szczecinie
- koszt inwestycji - 1 125 000 zł

4. Częściowa modernizacja oczyszczalni ścieków

- przewidywana realizacja w roku 2006
- źródło finansowania - budżet gminy, środki UE
- przewidywany koszt inwestycji - 40 000 zł

Powyższe zadania są zawarte w przyjętym przez gminę Dobrzany “Programie Ochrony Środowiska na lata 2004 – 2015”.

Ponadto, gmina przyjęła również “Program Gospodarki Odpadami dla miasta i gminy Dobrzany na lata 2004 – 2011”, który w swoich założeniach ma zadania inwestycyjne, mające na celu poprawę gospodarki odpadami stałymi na terenie gminy. Wśród tych zadań najistotniejsze to:

4. Edukacja ekologiczna

- Czas realizacji – 2005 - 2011

- Źródła finansowania - Środki własne gminy, dotacje z GFOŚiGW, PFOŚiGW, inne dotacje
- Całkowity koszt – 135 tys. zł (w latach 2004-2006 projekt będzie kosztował 40 tys. zł*)
- 5. Selektywna zbiórka odpadów (zakup zestawów pojemników, odbiór surowców, opróżnianie pojemników)
  - Czas realizacji – 2005 - 2011
  - Źródła finansowania - Środki własne gminy, dotacje z GFOŚiGW, PFOŚiGW, inne dotacje
  - Całkowity koszt – 174 tys. zł (w latach 2005-2006 projekt będzie kosztował 84 tys. zł*)
- 6. Likwidacja „dzikich” wysypisk
  - Czas realizacji – 2005 - 2007
  - Źródła finansowania - Środki własne gminy, właściciele nieruchomości, dotacje, środki UE
  - Całkowity koszt – 300 tys. zł (w latach 2005-2006 projekt będzie kosztował 250 tys. zł*)
- 7. Rekultywacja zamkniętego składowiska odpadów w Kępnie
  - Czas realizacji – 2005 - 2011
  - Źródła finansowania - Środki własne gminy, dotacje z GFOŚiGW, PFOŚiGW
  - Całkowity koszt – 159 tys. zł (w latach 2004-2006 projekt będzie kosztował 100 tys. zł*)
- 8. Monitoring składowiska w Kępnie
  - Czas realizacji – 2004 - 2011
  - Źródła finansowania – Środki własne gminy
  - Całkowity koszt – 75 tys. zł (w latach 2004-2006 projekt będzie kosztował 25 tys. zł*)

Poza wymienionymi powyżej projektami w zakresie ochrony środowiska, na ogólną poprawę infrastruktury technicznej w gminie Dobrzany wpłynie również:

- 9. Kompleksowy remont systemu oświetlenia ulicznego na energooszczędne miasta i Gminy Dobrzany
  - przewidywana realizacja w roku 2005

* koszty realizacji Programu ochrony środowiska mogą być niższe (negocjacje, przetargi)

- źródło finansowania -budżet gminy, środki UE, inne
  - koszt inwestycji - 585 000 zł.
- Do zadań, które przyczynią się do poprawy infrastruktury kulturalnej należą:
1. Program ochrony zabytków dotyczących głównie kościołów
    - przewidywana realizacja w latach 2005- 2010 (w latach 2005-2006 projekt będzie kosztował 555,34 tys. zł)
    - źródło finansowania - budżet gminy, środki pomocowe Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
    - przewidywany koszt inwestycji - 1 666 000 zł*
  2. Budowa nowego cmentarza
    - przewidywana realizacja w latach 2005-2008
    - źródło finansowania - budżet gminy, inne
    - przewidywany koszt inwestycji - 900 000 zł (koszt w latach 2005 - 2006 to 300 tys. zł)
  3. Adaptacja budynku (magazyn zbożowy) na potrzeby Gminego Centrum Kultury
    - przewidywana realizacja w latach 2006-2007
    - źródło finansowania - gmina, środki pomocowe UE, inne
    - przewidywany koszt inwestycji - 540 000 zł (koszt w roku 2006 to 40 tys. zł)

Planowane zadania inwestycyjne na lata 2007-2010 oraz kontynuacja realizacji zadań rozpoczętych w roku 2006 lub wcześniej

1. Budowa kanalizacji sanitarnej w Dobrzanach (ul. Parkowa, Przechodnia, Staszica, Krótka, Świerczewskiego i Kościuszki) z przepompownią
  - przewidywana realizacja w latach 2008-2009
  - źródło finansowania - budżet gminy, środki UE , inne
  - koszt inwestycji - 1 125 000 zł (koszt w latach 2007,2008 to 750 tys. zł)
2. Budowa sieci wodociągowej z przyłączami od ujęcia w miejscowości *Kozy* do miejscowości Grabnicy, Dolic i *Krzemienia*
  - przewidywana realizacja w latach 2005-2006
  - źródło finansowania - budżet gminy, środki UE, inne
  - przewidywany koszt inwestycji – 800 000 zł
3. Budowa kanalizacji sanitarnej w Dobrzanach ul.Mickiewicza
  - przewidywana realizacja w roku 2008

* koszty realizacji może być niższy(przetargi, negocjacje)

- źródło finansowania - budżet gminy, środki UE, inne
- przewidywany koszt inwestycji - 180 000 zł
- 4. Budowa kanalizacji Biała-Kozy-Dobrzany wraz z przyłączami
  - przewidywana realizacja w latach 2010-2011
  - źródło finansowania - budżet gminy, środki UE, inne
  - przewidywany koszt inwestycji - 1 900 000 zł
- 5. * Budowa kanalizacji Krzemień-Grabnica-Dobrzany wraz z przyłączami
  - przewidywana realizacja w latach 2008-2010
  - źródło finansowania - budżet gminy, środki UE, inne
  - przewidywany koszt inwestycji - 1 850 000 zł
- 6. * Budowa kanalizacji Lutkowo-Mosina-Kępno-Szadzko w raz z przyłączami
  - przewidywana realizacja w latach 2008-2010
  - źródło finansowania - budżet gminy, środki UE, inne
  - przewidywany koszt inwestycji 1 800 000 zł

W ramach PGO dla gminy Dobrzany poza realizacją zadań rozpoczętych w latach 2004-2006 planuje się inwestycję:

- 7. Utworzenie gminnego punktu zbiórki odpadów niebezpiecznych
  - Czas realizacji – 2009
  - Źródła finansowania - Środki własne gminy dotacje z GFOŚiGW, PFOŚiGW
  - Całkowity koszt – 70,5 tys. zł

Kolejnym zadaniem do realizacji w ramach poprawy infrastruktury technicznej jest:

- 8. Budowa i modernizacja ulic na osiedlu Majowym
  - przewidywana realizacja w latach 2006-2008
  - źródło finansowania - budżet gminy, środki UE, inne
  - przewidywany koszt inwestycji - 500 000 zł

Poprawa infrastruktury kulturalnej i mieszkaniowej będzie kontynuowana poprzez następujące zadania:

- 9. Program ochrony zabytków dotyczących głównie kościołów
  - przewidywana realizacja w latach 2005- 2010
- * alternatywą oczyszczalnie lokalne

- źródło finansowania - budżet gminy, środki pomocowe Wojewodzkiego Konserwatora Zabytków
  - przewidywany koszt inwestycji – wg zdolności finansowej budżetu gminy
10. Budowa nowego cmentarza
- przewidywana realizacja w latach 2005-2008
  - źródło finansowania - budżet gminy, inne
  - przewidywany koszt inwestycji - 900 000 zł (koszt w latach 2005,2007 to 300 tys. zł)
11. Budownictwo socjalne
- przygotowanie programu 2006 (dokumentacja)
  - przewidywana realizacja w latach 2007-2010
  - źródło finansowania - budżet gminy, inne
  - przewidywany koszt inwestycji - 1 000 000 zł
12. Adaptacja budynku (magazyn zbożowy) na potrzeby Gminego Centrum Kultury
- przewidywana realizacja w latach 2007
  - źródło finansowania - budżet gminy, inne
  - przewidywany koszt inwestycji - 540 000 zł (koszt w roku 2007 to 500 tys. zł)

5. POWIĄZANIE PROJEKTÓW Z INNYMI DZIAŁANAMI REALIZOWANYMI W REGIONIE

Plan Rozwoju Lokalnego jest dokumentem programowym, który integruje potrzeby społeczności lokalnej w zakresie ładu kulturowo – ekologicznego, społecznego, gospodarczo –infrastrukturalnego. W swoich ustaleniach bazuje na dokumentach i programach planistycznych będących podstawą polityki regionalnej zarówno na poziomie krajowym, wojewódzkim jak i powiatowym. Zgodność Planu Rozwoju Lokalnego ze strategicznymi dokumentami planistycznymi jest warunkiem koniecznym jego skutecznej realizacji.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Dobrzany doskonale wpisuje się ze swoimi celami i zadaniami w cele zawarte w dokumentach strategicznych gminy, a głównie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Dobrzany”, „Program Ochrony Środowiska” oraz „Program Gospodarki Odpadami”

Ponadto Plan Rozwoju Lokalnego oparty został o „Strategię zrównoważonego rozwoju Polski do 2025 roku”, „Politykę ekologiczną państwa” na lata 2002-2006, „II Politykę ekologiczną państwa” oraz sporządzony do niej „Program wykonawczy”, a także „Program ochrony środowiska województwa zachodniopomorskiego” oraz „Program ochrony środowiska powiatu stargardzkiego”. Powstawał również w oparciu i z uwzględnieniem założeń Programu Gospodarki Odpadami, który uwzględnia zapisy zawarte w aktualnie obowiązujących aktach prawnych z zakresu gospodarki odpadami, czyli Krajowego Planu Gospodarki Odpadami z października 2002 r., PGO dla woj. zachodniopomorskiego oraz PGO dla powiatu stargardzkiego, które to są dokumentami nadrzędnymi.

Tworząc PRL gminy Dobrzany uwzględniono również założenia „Strategii rozwoju województwa zachodniopomorskiego na lata 2004-2015”, które znajdują swoje odzwierciedlenie w utworzonym dokumencie.

6. OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

Realizacja Planu Rozwoju Lokalnego zostanie sprawdzona na koniec okresu programowania (2004 – 2006) oraz na koniec każdego roku objętego niniejszym Planem. Kontroli podlegać będzie stopień realizacji poszczególnych projektów oraz monitorowanie postępu wdrażania zaplanowanych działań, ich zgodności z harmonogramem, sposób finansowania a także produkty, rezultaty i oddziaływanie.

W wyniku wdrożenia działań zaplanowanych w Planie Rozwoju Lokalnego na lata 2004 – 2006 prognozuje się osiągnięcie następujących wskaźników ogólnych:

- wzrost poziomu skanalizowania miasta i gminy,
- wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców gminy
- poprawa gospodarki odpadami na terenie gminy
- poprawa stanu zabytków na terenie gminy
- polepszenie stanu oświetlenia dróg miejskich i gminnych,
- poprawa dostępności i jakości obiektów oświatowo – kulturalnych,
- likwidacja problemu braku miejsca pochówku ludzi
- poprawa gospodarki wodno - ściekowej,

Ponadto każde działanie będzie podlegać kontroli i ocenie. Stopień realizacji poszczególnych działań zostanie określony przy pomocy wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania. W zamieszczonej tabeli zestawiono proponowane rodzaje wskaźników dla różnych rodzajów zadań oraz sposób ich pomiaru.

Wskaźniki	Jednostka	Sposób pomiaru
WSKAŹNIKI PRODUKTU		
Ilość przyłączonych do systemu kanalizacyjnego gospodarstw	szt.	Weryfikacja projektu oraz zrealizowanej inwestycji
Długość nowowymybudowanej sieci kanalizacyjnej (sanitarnej i deszczowej)	mb	j.w.
Ilość spotkań szkoleniowych dot. Edukacji ekologicznej	szt.	Statystyka gminna
Ilość zainstalowanych pojemników do selektywnej zbiórki odpadów	szt.	Weryfikacja projektu oraz zrealizowanej inwestycji
Ilość zlikwidowanych „dzikich” wysypisk	szt.	j.w.
Ilość zainstalowanych energooszczędnych lamp	szt.	j.w.
Ilość odnowionych obiektów zabytkowych	szt.	j.w.
Wzrost powierzchni cmentarnych	m ²	j.w.
Wzrost powierzchni przeznaczonej pod działalność kulturową	m ²	j.w.
WSKAŹNIKI REZULTATU		
Wzrost ilości oczyszczanych ścieków z nowoprzyłączonych gospodarstw	m ³	Statystyka PUWiS Nowogard Statystyka gminna
Ilość osób przeszkolonych w zakresie ekologii	szt.	Statystyka gminna
Wzrost ilości segregowanych śmieci	m ³	j.w.
Ilość usuniętych z „dzikich” wysypisk śmieci	m ³	j.w.
Oszczędność energii oświetlania ulic	MWh	j.w.
Poprawa stanu zabytków w gminie	%	j.w.
Wzrost ilości kwater cmentarnych	szt.	j.w.
Wzrost ilości osób uczestniczących w wydarzeniach kulturalnych w gminie	szt.	j.w.
WSKAŹNIKI ODDZIAŁYWANIA		
Polepszenie stanu środowiska naturalnego	%	Statystyka gminna
Wzrost poziomu życia mieszkańców	%	Badania ankietowe
Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców	%	Statystyka gminna
Wzrost ilości odpadów segregowanych (odpady segregowane/ wszystkie odpady)	%	j.w.
Wzrost ruchu turystycznego	%	Statystyka gminna
Rozwiązanie problemu miejsc pochówku na kolejne lata	Ilość lat	Statystyka gminna
Wzrost ilości organizacji kulturalnych na terenie gminy	szt.	Statystyka gminna

Zródło: Opracowanie własne na podstawie informacji UMiG Dobrzany

Konkretne wartości liczbowe opisywanych wskaźników będą znane w momencie realizacji odpowiednich projektów. Zostaną one wyliczone na podstawie kompletnych dokumentów pochodzących z faz projektowych bądź też realizacyjnych opisywanych przedsięwzięć w konsultacji z pracownikiem Instytutu Rozwoju Regionalnego.

7. PLAN FINANSOWY NA LATA 2005-2007

Zadanie inwestycyjne	Źródło finansowania	2005	2006	2007	Razem
Budowa wodociągu Kozy-Grabnica-Dolice-Krzemień	środki własne gminy (25%)	100	100	-	200
	ERDF (75%)	300	300	-	600
	Razem	400	400	-	800
Podłączenie do głównego kolektora miejscowości Odargowo i Szadzko 2007 - 2008	środki własne gminy (25%)	-	-	229.234	229.234
	ERDF (75%)	-	-	687.705	687.705
	Razem	-	-	916.939	916.939
Budowa kanalizacji sanitarnej w Dobrzanach z przepompownią 2008 - 2009	środki własne gminy (25%)	-	-	-	-
	ERDF (75%)	-	-	-	-
	Razem	-	-	-	-
Częściowa modernizacja oczyszczalni ścieków	środki własne gminy (25%)	-	10	-	10
	ERDF (75%)	-	30	-	30
	Razem	-	40	-	40
Kompleksowy remont systemu oświetlenia ulicznego na energooszczędne Miasta i Gminy Dobrzany	środki własne gminy (25%)	146,25	-	-	146,25
	ERDF (75%)	438,75	-	-	438,75
	Razem	585,00	-	-	585,00
Program ochrony zabytków 2005-2007	Środki własne gminy (25%)	16	20	20	40
	Dotacja WKZ (75%)	48	60	60	120
	Razem	64	80	80	160
Budowa nowego cmentarza 2005-2008	Środki własne gminy (100%)	100	100	100	300
	Inne (0%)	-	-	-	-
	Razem	100	100	100	300
Adaptacja budynku magazynu zbożowego na potrzeby Gminnego Centrum Kultury 2006-2007	Środki własne gminy (25%)	-	10	125	135
	ERDF (75%)	-	30	375	405
	Razem	-	40	500	540
Program Gospodarki Odpadami	Środki własne gminy	15	50	50	115
	Inne*	-	50	50	100
	Razem	15	100	100	215
Razem		1.164	760	1.696.939	3.620.939

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji o inwestycjach UMiG Dobrzany (kwoty podane w tysiącach złotych)

*) – środki pochodzące z krajowych funduszy np. WFOŚiGW, EKO-Fundusz

Przedstawiony plan finansowy pokazuje finansowanie inwestycji, które planuje się przeprowadzić w Gminie Dobrzany w latach 2005 – 2007. Poniższa tabela przedstawia finansowanie planu jako całości (bez wyszczególnienia pojedynczych inwestycji) z uwzględnieniem źródeł pochodzenia środków na jego realizację.

Pochodzenie środków finansowych	2005	2006	2007	Razem
środki własne gminy	377.25	290.00	524.23	1.191.48
fundusze pomocowe UE	738.75	360.00	1.062.70	2.161.45
inne*	48.	110.	110.	268.00
RAZEM	1.164.00	760.00	1.696.93	3.620.94

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji o inwestycjach UMiG Dobrzany (kwoty podane w tysiącach złotych)

8. SYSTEM WDRAŻANIA PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

Plan Rozwoju Lokalnego jest wieloletnim dokumentem kształtującym kierunki rozwoju jednostki samorządu terytorialnego. Zawarte w nim założenia i plany inwestycyjne są spójne z długoterminowymi dokumentami definiującymi potrzeby i zadania gminy Dobrzany na kilkanaście najbliższych lat. Wdrażanie Planu Rozwoju Lokalnego wymaga nieustannego śledzenia przebiegu wszelkich procesów i realizowanych projektów. Bieżąca kontrola jest niezbędna, aby plan odniósł zakładany efekt.

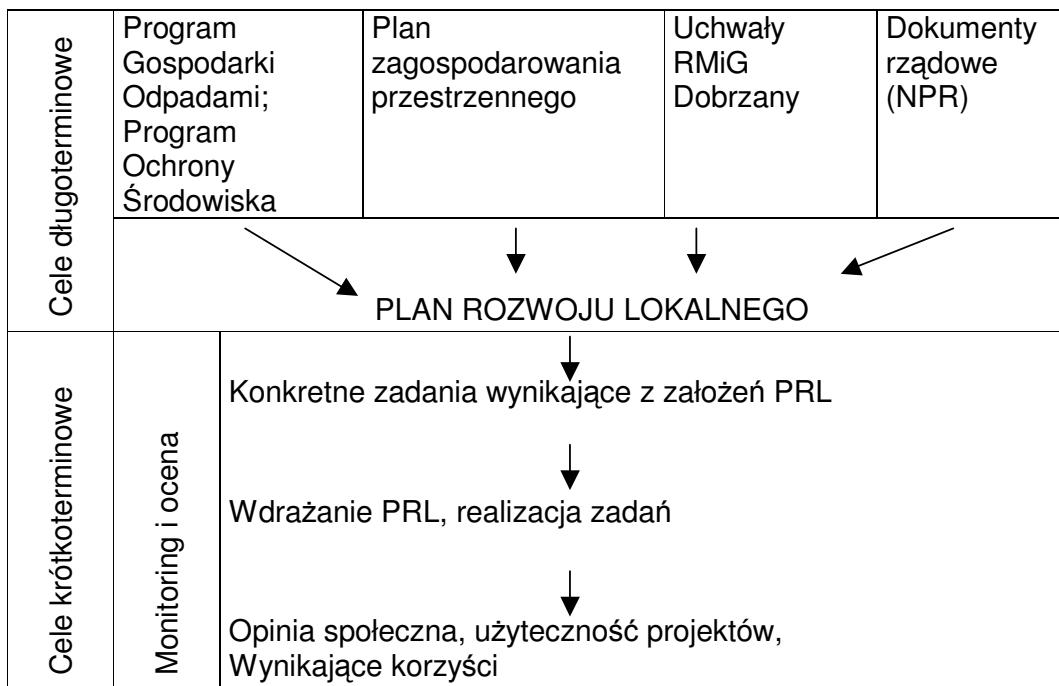
Długoterminowość tego dokumentu sprawia, że musi być ciągle przystosowywany do zachodzących zmian w gospodarce, systemie prawnym oraz środowisku politycznym. Nie zmienia to jednak faktu, że jest dokumentem ponadkadencyjnym i jego główne założenia pozostają stałe.

Wdrażanie wynikających z planu projektów będzie się odbywało zgodnie z istniejącym harmonogramem zaplanowanych inwestycji. Plan rozwoju lokalnego można podzielić na dwa etapy:

1. 2004 – grudzień 2006
2. Styczeń 2007 – grudzień 2011.

Zgodnie z tym podziałem, na koniec każdego z okresów nastąpi kontrola i weryfikacja realizacji założeń. Należy jednak dodać, że finansowanie Planu Rozwoju Lokalnego zostało uwzględnione tylko do roku 2006 z powodu niestabilnej sytuacji finansowej gminy oraz braku możliwości dokładnej oceny kosztów niektórych inwestycji, realizowanych po roku 2006. Nie zmienia to jednak założeń tego planu i zadań do realizacji mających poprawić sytuację w gminie Dobrzany.

Poniższa tabela obrazuje schemat wdrażania Planu Rozwoju Lokalnego dla gminy Dobrzany.

Źródło: Opracowanie własne

Finansowanie inwestycji zakładanych w ramach Planu Rozwoju Lokalnego, a co za tym idzie ich realizacja, będzie w dużej mierze uzależnione od skuteczności pozyskiwania pieniędzy ze źródeł innych niż własne. Takimi źródłami są unijne fundusze pomocowe Unii Europejskiej jak również pieniądze pochodzące z budżetu państwa i dotacji dla poszczególnych sektorów gospodarki (NFOŚiGW, PFRON, ANR, ARiMR).

Instytucją bezpośrednio odpowiedzialną za wdrażanie i kontrolowanie założeń Planu Rozwoju Lokalnego będzie wyznaczony przez Burmistrza Miasta Dobrzany zespół osób.

Do zadań zespołu będzie należało:

- Bieżąca kontrola działań i realizacji zaplanowanych inwestycji
- Pozyskiwanie pieniędzy na finansowanie tych inwestycji ze źródeł zewnętrznych (wnioski o dofinansowanie itp.)
- Zbieranie informacji oraz przetwarzanie danych statystycznych dotyczących realizacji inwestycji
- Dbłość o zachowanie zgodności dokumentu z wymogami formalno-prawnymi oraz innymi dokumentami o znaczeniu strategicznym
- Przygotowywanie raportów i sprawozdań z bieżącej realizacji i skuteczności planu

- Końcowa ocena wykonania zadań zaplanowanych w ramach Planu Rozwoju Lokalnego

9. SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

9.1. SPOSOBY MONITOROWANIA PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

Powstały Plan Rozwoju Lokalnego, aby był skuteczny musi być monitorowany przez odpowiednią jednostkę. W Gminie Dobrzany będzie to zespół doświadczonych specjalistów wyłoniony spośród pracowników Urzędu Miejskiego. Zespół będzie odpowiedzialny za kontrolę realizowanych inwestycji, ich zgodność z Planem Rozwoju Lokalnego oraz identyfikację powstających w trakcie wykonania problemów.

Zebrania zespołu będą się odbywać dwa razy w roku w ostatnich dniach lipca i stycznia. Zebranie lipcowe będzie zebraniem roboczym, na którym przedstawiane będą postępy w realizacji inwestycji wynikających z planu jak również zidentyfikowane problemy i przeciwności. Zebranie styczniowe będzie podsumowaniem całorocznej działalności i będzie obejmowało:

- postępy w realizacji inwestycji
- zgodność inwestycji z założeniami planu
- terminowość inwestycji i ich finansowanie
- identyfikację występujących problemów
- propozycje zmian i korekt (*zmiana – kanalizacja w Odargowie, Szadzku na wodę w Grabnicy, Dolicach, Krzemieniu*)

Na każde zebranie zostanie sporządzony przez wyznaczoną osobę „Raport monitoringowy realizacji Planu Rozwoju Lokalnego” będący zestawieniem informacji o wykonaniu poszczególnych inwestycji. Raport będzie zawierał kompletne informacje zarówno rzeczowe jak i finansowe na temat poszczególnych projektów.

Z każdego posiedzenia zespołu zostanie sporządzone sprawozdanie oceniające realizację planu oraz identyfikujące ewentualne problemy ewaluacyjne. Zespół będzie upoważniony i zobowiązany do podjęcia stosownych działań naprawczych w razie zaistniałych problemów.

9.2. SPOSOBY OCENY PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

Ocena Planu Rozwoju Lokalnego musi być obiektywna, wiarygodna i przede wszystkim skuteczna. Zgodnie z tymi założeniami zespół osób oceniających powinien być niezależny od np. zespołu monitorującego lub inwestorów. Powinna powstać komórka, w której skład wchodziłoby przedstawiciele miasta, gminy, społeczności lokalnej i niezależni eksperci. Skład zespołu zapewni dopływ informacji i opinii na temat realizacji planu ze źródeł wewnętrznych (miasto, gmina) jak i zewnętrznych (społeczność lokalna, inne grupy społeczne), co zapewni obiektywizm oceny. Zadaniem zespołu byłoby stworzenie raportu zawierającego ocenę wykonanych dotychczas inwestycji wraz z sugestiami ewentualnych korekt. Raport zawierałby przede wszystkim:

- ocenę skuteczności – zgodność realizowanych inwestycji z harmonogramem prac wynikającym z planu w znaczeniu rzeczowym i finansowym
- ocenę użyteczności publicznej – trafność inwestycji i korzyści z nich wynikające

Raport oceniający efektywność Planu Rozwoju Lokalnego byłby sporządzany do 31 stycznia każdego roku. Wynikające z niego wnioski powinny być sugestią dla Rady Miasta i Gminy jak skorygować i zmienić zawarte w planie projekty inwestycyjne. Opracowanie byłoby również konsultowane ze wszystkimi stronami przedsięwzięcia zobowiązanymi do jego wdrażania i nadzorowania prawidłowego przebiegu.

9.3. PUBLIC RELATIONS PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

Jednym z elementów prawidłowego wdrażania Planu Rozwoju Lokalnego jest komunikacja z otoczeniem. Należy zwrócić uwagę na jego formę oraz prawidłowe przetwarzanie pozyskanych informacji. Chodzi tu głównie o otoczenie wewnętrzne, czyli pracowników urzędu z ich wiedzą, umiejętnościami, zakresem kompetencji i dostępną technologią i zewnętrzne, czyli lokalną społeczność. Do niej należą przede wszystkim mieszkańcy gminy oraz podmioty, które funkcjonują na jej terenie (przedsiębiorstwa, organizacje, stowarzyszenia itp.), ale także dalsze otoczenie gminy takie jak inne gminy, powiaty, województwa.

W sferze wymiany informacji, nieodzownym elementem prawidłowego wdrażania Planu Rozwoju Lokalnego jest dokładne informowanie wszystkich mieszkańców gminy o aktualnym stopniu realizacji określonych zadań oraz czynionych postępach. Powinno odbywać się to poprzez:

- udział mieszkańców w posiedzeniach komitetu monitorującego

- przedstawianie istotnych informacji na temat realizacji zadań w lokalnych mediach
- nieustanne aktualizowanie danych z posiedzeń komitetu monitorującego realizowane projekty
- na stronach internetowych Informowanie oraz promowanie pomocy pochodzącej ze środków strukturalnych Unii Europejskiej należy do zadań Instytucji Zarządzającej, która zajmuje się w tym zakresie głównie informowaniem rzeczywistych i potencjalnych beneficjentów o możliwościach unijnego wsparcia, ale także powiadamianiem opinii publicznej o jego wymiarze i zakresie dla poszczególnych projektów i rezultatach tych działań. W tym celu powinny być organizowane specjalne warsztaty oraz szkolenia.

Public Relations powinno także obejmować nieustanne komunikowanie się z otoczeniem społecznym gminy w celu prezentowania danych dotyczących stopnia realizacji projektów i zadań współfinansowanych ze środków unijnych oraz ich efektów w ramach Planu Rozwoju Lokalnego.

10. ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1

10.1. RAPORT MONITORINGOWY Z REALIZACJI PROJEKTU

1. Nazwa projektu

.....

2. Lokalizacja

.....

3. Numer raportu

.....

4. Dane kontaktowe osoby przygotowującej raport

.....

5. Rozkład realizacji projektu

Programowy

Etapy realizacji projektu	Rok 2004				Rok 2005				Rok 2006			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV

Rzeczywisty

Etapy realizacji projektu	Rok 2004				Rok 2005				Rok 2006			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV

6. Zakres działań realizowanych obecnie lub w najbliższym czasie

.....
.....

7. Inne informacje o realizowanym zadaniu

.....
.....
.....

8. Źródła finansowania projektu

Etapy realizacji projektu	Źródło 1		Źródło 2		Źródło 3		Razem	
	Planowane nakłady	Poniesione nakłady	Planowane nakłady	Poniesione nakłady	Planowane nakłady	Poniesione nakłady	Planowane nakłady	Poniesione nakłady
RAZEM								

Załącznik nr 2.

10.2. RAPORT OCENY REALIZACJI PROJEKTU

1. Nazwa projektu

.....

2. Lokalizacja

.....

3. Numer raportu i okres dotyczący opiniowania

.....

4. Numer raportu monitoringowego będącego podstawą oceny realizacji projektu

.....

5. Dane kontaktowe osoby przygotowującej raport

.....

6. Efektywność i skuteczność wykonywania projektu

Cele zakładane	Cele osiągnięte	Wskaźnik efektywności *

* Procentowy wskaźnik środków faktycznie poniesionych do planowanych nakładów w okresie raportowania

7. Możliwe usprawnienia przebiegu realizacji projektu

.....

.....

.....

8. Opinie dodatkowe

.....

.....

.....